

Ministerul Educației al Republicii Moldova
Centrul Educațional PRO DIDACTICA

Cultura bunei vecinătăți

ȚARA MEA – MÂNDRIA MEA!

Caiet de educație interculturală
pentru elevii din clasa a IV-a

D O N A Ț I E

Chișinău, 2017

CZU 37.015(076)

S 79

Lucrarea este realizată de Centrul Educațional PRO DIDACTICA în cadrul proiectului "Educație civică pentru buna înțelegere pe ambele maluri ale Nistrului", implementat cu suportul financiar al Fundației "Black Sea Trust for Regional Cooperation" (BST) și al proiectului "Educarea culturii păcii prin promovarea bunei vecinătăți în clasele primare", sprijinit de rețeaua internațională de edificare a păcii GPPAC (Parteneriate Globale pentru Prevenirea Conflictelor Armate).

Punctele de vedere exprimate în prezenta lucrare sunt cele ale autorilor și nu angajează în niciun fel instituțiile de care aceștia aparțin, tot așa cum nu reflectă poziția instituției care a finanțat elaborarea sau care a asigurat managementul proiectului.

Coordonator: Viorica GORAȘ-POSTICĂ, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova

Autori: Daniela STATE, învățătoare, grad didactic superior, Liceul *Columna*, mun. Chișinău
Margarita ARADJIONI, doctor în istorie, cercetător coordonator, Institutul de Tehnologii și Conținuturi Inovative în Învățământ, Ministerul Educației și Științei din Ucraina

Consultanți: Alla NIKITCENKO, doctor în pedagogie, consultant principal, Ministerul Educației al Republicii Moldova
Elena TULBA, specialist principal, Direcția Generală Educație, UTA Găgăuzia

Lector: Mariana Vatamanu-Ciocanu

Copertă și procesare computerizată: Nicolae Susanu

Tipar: "Bons Offices" SRL, mun. Chișinău

Tiraj: 500 ex.

© Centrul Educațional PRO DIDACTICA. Toate drepturile rezervate.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

State, Daniela.

Cultura bunei vecinătăți: Țara mea – mândria mea!: Caiet de educație interculturală pentru elevii din clasa a 4-a / Daniela State, Margarita Aradjioni; coord.: Viorica Goraș-Postică; consultanți: Alla Nikitcenko, Elena Tulba; Min. Educației al Rep. Moldova, Centrul Educațional "Pro Didactica". – Chișinău: Centrul Educațional "Pro Didactica", 2017 (Tipogr. "Bons Offices"). – 96 p.: il.

Aut. sunt indicați pe vs. f. de tit. – Apare cu suportul financiar al Fundației "Black Sea Trust for Regional Cooperation" (BST), sprijinit de rețeaua intern. de edificare a păcii GPPAC. – 500 ex.

ISBN 978-9975-9898-9-3.

CUPRINS

CĂLĂTORIA 1 Țara mea și lumea-ntreagă. Pacea și armonia	5	CĂLĂTORIA 13 Scriitori din Moldova	48
CĂLĂTORIA 2 Atitudinea față de lume, țară și culturile din Moldova	10	CĂLĂTORIA 14 Compozitori din Moldova	56
CĂLĂTORIA 3 Valorile bunei vecinătăți	13	CĂLĂTORIA 15 Mijloace de comunicare: trecut și prezent	58
CĂLĂTORIA 4 ”Noi” și ”ceilalți”: comunicăm, prietenim, colaborăm!	17	CĂLĂTORIA 16 Elemente de decor și ornamente la diferite etnii	61
CĂLĂTORIA 5 Miracolele naturii. Să le ocrotim!	22	CĂLĂTORIA 17 Meșteșugurile băștinașilor Moldovei	63
CĂLĂTORIA 6 Meșteșugurile tradiționale ale locuitorilor din Moldova	22	CĂLĂTORIA 18 Păpușile și teatrul de păpuși	65
CĂLĂTORIA 7 File din „Cartea Roșie”	27	CĂLĂTORIA 19 Ospitalitatea noastră. Dezvoltarea turismului ..	68
CĂLĂTORIA 8 Monumente și rezervații ale naturii	30	CĂLĂTORIA 20 Salutăm oaspeții în limba lor!	70
CĂLĂTORIA 9 Să cunoaștem monumentele de arhitectură!	35	CĂLĂTORIA 21 Suntem gazde primitoare!	72
CĂLĂTORIA 10 Evenimente istorice care ne reprezintă	39	CĂLĂTORIA 22 Bucatele noastre tradiționale	75
CĂLĂTORIA 11 Voievozi și conducători care ne-au proslăvit țara	43	CĂLĂTORIA 23 Suvenirele	81
CĂLĂTORIA 12 Liderii noștri religioși	46	CĂLĂTORIA 24 Prezentăm țara străinilor...	83
		SOLUȚII.....	85
		ANEXE	86

SALUT, DRAGĂ PRIETENE!

Sunt eu, albinuța Melissa, prietena ta credincioasă! Mă bucur să te revăd, căci vom avea posibilitatea să ne cunoaștem mai bine! Dacă ai deschis această carte, înseamnă că ești elev în clasa a IV-a și putem porni din nou la drum prin Moldova, o țară încântătoare, țara în care trăim și învățăm! Noua noastră călătorie va avea genericul „Țara mea – mândria mea”. De aceea, îți propun să-i inviți și pe ceilalți membri ai familiei, pe prieteni, vecini, colegi. Vom urma câteva trasee turistice din Moldova, vom lua cunoștință de monumente de arhitectură, muzee, teatre. Știi deja ce ”haine valoroase” sunt prietenia și buna vecinătate. Despre acest lucru vom discuta și în continuare, dar și despre pace, înțelegere și colaborare. Te vei convinge că nu există culturi ”bune” sau ”rele”, că oamenii sunt interesanți, deoarece sunt diferiți. Îți voi povesti despre evenimente ce au marcat parcursul istoric al țării. Vei cunoaște personalități ale neamului care ne-au dus faima în lume: scriitori, muzicieni, pictori, artiști, cântăreți, meșteri populari.

Desigur, nu am uitat de sarcinile pe care le vei realiza în timpul călătoriilor. Vreau să-ți reamintesc care sunt mascotele ce îți vor sugera cum s-o faci.

Interesant!
Sfaturile
albinuței

Gândește-te,
află, compune,
ghicește.

Dicționar

Desenează,
colorează,
termină desenul.

Unește,
alege,
găsește.

Citește,
memorează.

Scrie, termină pro-
poziția.

Povestește,
meditează.

Decupează,
lipește.

Cum ți se par călătoriile noastre? Îți plac sau nu? Este un gând care mă frământă întruna. De aceea, te rog să alegi un simbol care să reprezinte așteptările tale de la oră și să-l desenezi în pătratul din debutul călătoriei. La sfârșitul lecției, marchează în ce măsură au fost satisfăcute așteptările tale. Te vor ajuta simbolurile de mai jos:

A fost mai bine
decât m-am
așteptat

A fost pe
măsura
așteptărilor
mele

În mare parte,
a fost pe măsu-
ra așteptărilor
mele

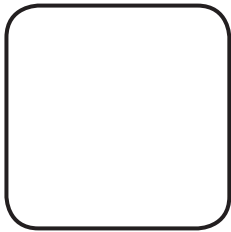
M-am așteptat
la mai multe,
dar nu m-am
dezamăgit

Nu mă pot
determina

Nu mi-a plăcut
călătoria

Așadar, să pornim la drum și să continuăm să ne descoperim țara!

CĂLĂTORIA 1

ȚARA MEA ȘI LUMEA-NTREAGĂ. PACEA ȘI ARMONIA

- Patrie** – țara în care s-a născut, trăiește și activează cineva.
- Patriot** – din greacă, omul, cetățeanul care își iubește țara, care se îngrijește de bunăstarea și dezvoltarea ei.

Patria este locul în care se naște și crește un om. Fiecare dintre noi este dator să o iubească. Când rostim cuvântul "baștină", nu avem în vedere doar localitatea în care am văzut lumina zilei, dar și regiunea, zona, țara din care face parte aceasta. Într-o localitate pot trăi oameni de diferite naționalități, religii, culturi. Pentru o bună conviețuire, e nevoie de înțelegere, prietenie și colaborare.

- **Cu ce calități trebuie să fie înzestrat un patriot adevărat? Bifează-le.**

AGRESIVITATE

RĂUTATE

ATENȚIE

BUNĂTATE

BRUTALITATE

GRIJĂ

INDIFERENȚĂ

CORECTITUDINE

DRAGOSTE

TOLERANȚĂ

ONESTITATE

CURAJ

- **Citește poezia. De ce autorul repetă un vers de câteva ori?**

SĂ FIE PACE ÎN LUME!

Să fie pâine pe masă
Și toți ai casei acasă,
Și grâu-n brazdă să iasă,
Să fie pace, pace, pace pe Pământ.

Și ale lumii guverne
Să știe bine-a discerne,
Nevoia vieții eterne,
Să fie pace, pace, pace pe Pământ.

Să fie-o blândă lumină,
Și nu rachete-n grădină,

Doar vești frumoase să vină,
Să fie pace, pace, pace pe Pământ.

Ca focul rău să nu ardă,
Cât viața-n noi nu e moartă,
Să stăm cu toții de gardă
Să fie pace, pace, pace pe Pământ.

Sub zbuciumatele astre,
Destul cu-atâtea dezastre,
O cer durerile noastre,
Să fie pace, pace, pace pe Pământ.

Adrian Păunescu

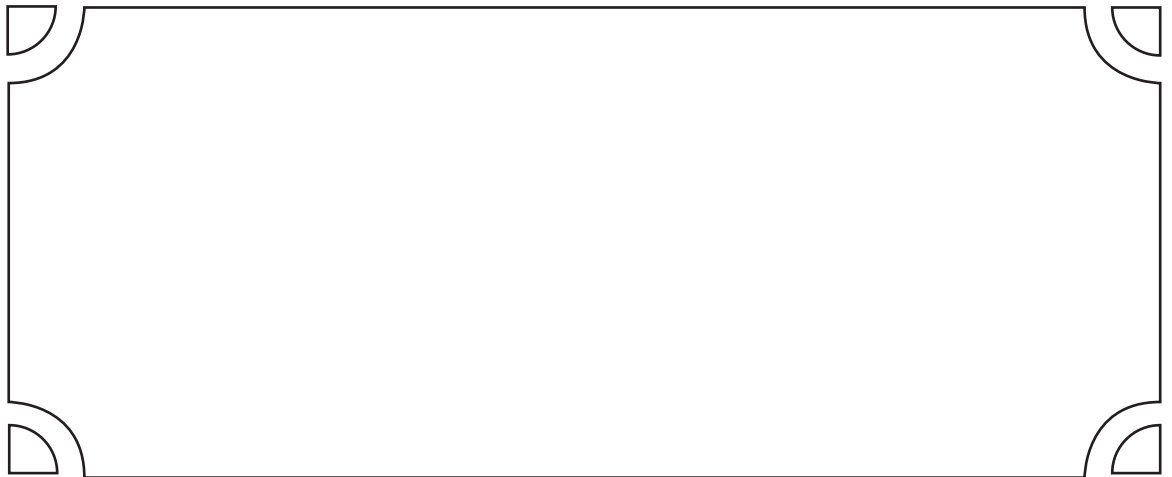
- **Completează spațiile libere în mod corespunzător.**

Patria mea este _____, cea mai frumoasă țară de pe planetă. Baștina mea este casa părintească, strada _____, pe care locuiesc, municipiul/orașul/satul _____, în care m-am născut. Mi-e dragă baștina, pentru că aici trăiesc _____

 _____ în care învăț, _____
 _____.

- **Desenează locul de baștină.**

- **Continuă enunțurile cât mai original:**

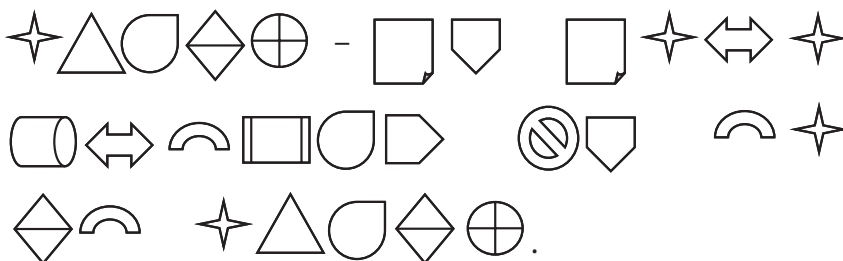
Moldova este o țară cunoscută în lume, fiindcă _____

 Toate țările de pe glob sunt importante pentru Moldova, deoarece _____

 Ce înseamnă țara mea pentru mine? Înseamnă _____

- **Descoperă proverbul românesc ascuns. Amintește-ți și alte proverbe cu aceeași tematică.**

- **Ordonează enunțul de mai jos, apoi explică-l.**

de dragoste, izvorul, Patria, și putere, omul, ce susține, vieții, este, pe tot parcursul

- **Citește textul și află cum îți imaginează niște semeni de-ai tăi Moldova în viitor.**

Aș vrea ca, peste o mie de ani, realizările științei și tehnicii să ajute Moldova să devină cea mai curată și mai frumoasă țară de pe Pământ.

Ar fi bine să dispară orice confruntare sau neînțelegere între etniile care conviețuiesc în Moldova!

Oamenii trebuie să trăiască în bună înțelegere, să lucreze onest și conștiincios. Doar așa țara va prospera, vor înflori grădinile și vor crește grânele.

- **Describe, în 3-4 enunțuri, cum crezi că va arăta baștina ta în viitor.**

- **Ascultă poeziile în limba găgăuză. Citește traducerea lor.**

Yaşêêrız biz Moldovada,
Yaşêêrız Bucakta.
Yaşêêrız kâr kardaş gibi,
Yaşêêrız dostlukta.

Trăim în Moldova,
Trăim în Bugeac.
Trăim în frăție,
Trăim în amiciție.

DOSTLUK

Moldovan, gruzin hem rus,
Bulgar, armân, gagauz,
Tatar, uzbek, kazahlar
Bizim topraamızda var.
Yok nică dayanalım,
Kadınca oynayalım.
Gümbürdesin dolaylar,
Açan dostluk bizdä var.

PRIETENIE

Moldoveni, gruzini și ruși,
Bulgari, armeni, găgăuzi
Tătari, cazaci și uzbeki,
Împreună să trăim, în veci.
Să nu ne abținem, chiar de-i greu,
Cadânja s-o dansăm,
Să știe lumea-ntreagă, mereu,
Ce amici buni suntem.

- **Scrive, sfătuindu-te cu un coleg de clasă, ce trebuie să facă un copil pentru a menține pacea:**

- în familie: _____.
- în clasă: _____.
- în curtea/pe strada ta: _____.
- în localitatea ta: _____.

• **Subliniază factorii ce contribuie la menținerea păcii:**

- respectarea drepturilor și a libertăților altor persoane;
- comunicarea asertivă;
- capacitatea de a te pune în locul altuia (empatie);
- respectarea dreptului omului de a fi așa cum își dorește;
- acceptarea celorlalți așa cum sunt;
- toleranța față de ideile și comportamentul altor persoane;
- nonviolența;
- capacitatea de a-și recunoaște vina;
- dorința de a înțelege alte persoane;
- capacitatea de a ierta.

Moldova îți este cel mai scump loc de pe întreg globul pământesc, întrucât aici ești acasă, aici ești înconjurat de părinți, bunici, prieteni, învățători și vecini. Este locul pe care mereu îl vei purta în suflet, chiar dacă vei decide să te muți cu traiul în altă parte a lumii. Iubește această țară cordială, luminoasă, cu o istorie impresionantă. Ai grijă de ea! Spune “Nu!” tuturor celor care doresc să reaprindă pe meleagul nostru focul ostilității. Copiii sunt în stare de multe! Viitorul țării depinde nu numai de adulți, dar și de tine, de prietenii tăi. Ia aminte, dragostea noastră, buna vecinătate și dorința de pace o va menține frumoasă, ospitalieră și o va transforma într-o țară prosperă.

• **Ascultă poezia în limbile rusă și ucraineană. Citește-o în traducere.**

ДОМ ПОД КРЫШЕЙ ГОЛУБОЙ

Словно крыша над землёю –
Голубые небеса,
Океаны, пароходы,
И поляны, и цветы,
Страны все, и все народы,
И, конечно, я и ты!
Кружит в небе голубом
Наш огромный круглый дом.
Дом кружится возле Солнца,

А под крышей голубою –
Реки, горы и леса,
Чтоб дарить оно могло
В мире каждому оконцу
Золотистое тепло.
Чтобы жили мы на свете,
Не ругаясь, не грозя,
Как хорошие соседи
Или добрые друзья.

ДІМ ПІД ДАХОМ ГОЛУБИМ

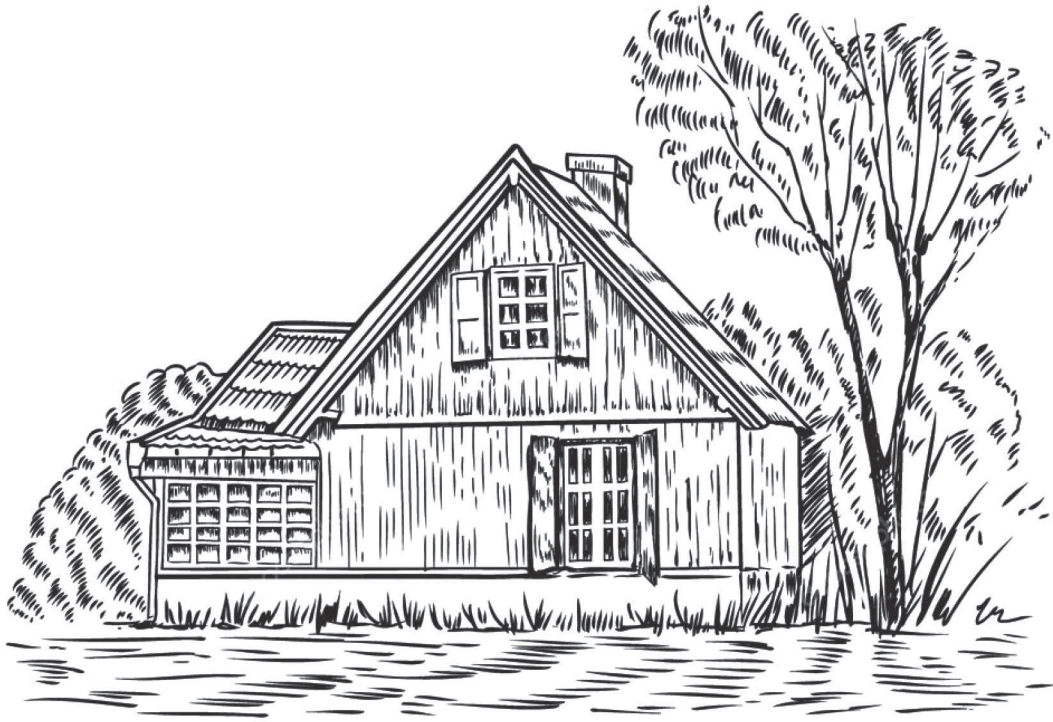
Ніби дах понад землею –
Голубіють небеса,
Під тим дахом, мов лілея,
Розквітає гір краса.
Під тим дахом – тихі води,
Ниви, ріки і мости,
Всі країни, всі народи,
І, звичайно, я і ти!
В небі ясно – голубім

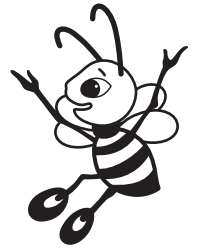
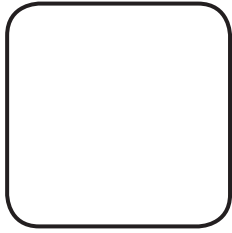
Кружеля наш спільний дім.
Дім наш крутиться вкруг Сонця,
Щоб воно завжди могло
В кожне дарувать віконце
Золотистеє тепло.
Щоб жили ми всі у світі,
В дружбі, щасті і красі,
Мов сусіди всі привітні,
Ніби друзі добрі всі!

CASA DE SUB ACOPERIȘUL ALBASTRU

Acoperiș din cer albastru
Ce te așterni peste pământ,
Acoperi râuri, munți, păduri,
Pustiuri și mări,
Neamuri și țări,
Câmpii cu flori,
Cântări cu viori
Și sunet de păsări ascunse-n scorburi.

Iar sub umbrelă – bolt-albastră,
Se tot învârte casa noastră
Și împrumută de la soare
Pentru a-mpărți la fiecare
Căldură aurie și lumină vie.
Să trăim în pace, cum ne place,
Ca buni vecini, ca frați,
Ca prieteni devotați.

ATITUDINEA FAȚĂ DE LUME, ȚARĂ ȘI CULTURILE DIN MOLDOVA

- **Identifică cuvântul lipsă (este unul și același).**

Unde este _____ și lui Dumnezeu îi place.

Decât o judecată dreaptă, mai bine o _____ strâmbă.

Mai bună-i o _____ decât o sută de procese.

- **Cifrează unul dintre proverbele de mai sus. Poți folosi alfabetul cifrat de la sfârșitul caietului.**

- **Citește poezia, apoi argumentează de ce îți iubești țara.**

MOLDOVA

Aici îmi este țara
Și limba mea, și graiul,
Aici îmi este mama,
Aici îmi este raiul!
În țara mea frumoasă,
Cu dealuri și câmpii,
În țara mea Moldova,
Cu multe bucurii.
În țara asta sfântă,
Iubită de copii,

În țara mea Moldova,
Cu pitorești câmpii,
Cu șesurile-ntinse,
Cu codri mari și deși,
În țara mea Moldova
Cu-ntinsele poteci.
O altă țară-aleasă
Ca asta nu găsești,
Cu lanuri înspicate,
Cu vii și cu livezi!

Ana Țărnă

- **Stabilește, cu ajutorul săgeților, cum se traduc cuvintele "patrie" și "pace" în diferite limbi vorbite în Europa.**

РОДИНА
HOMELAND
РОДИНА
PATRIA
NACIONAL
HEIMAT
HOMELAND

engleză
franceză
germană
rusă
ucraineană
italiană
spaniolă

МИР
PEACE
CBIT
LA PACE
LA PAZ
FRIEDEN
LA PAIX

- **Explică cum înțelegi zicătorile și proverbele de mai jos. Ce au ele în comun? Dacă ți-au plăcut, memorează-le.**

- Lumea-ntreagă am umblat, dar raiul acasă l-am aflat. (*proverb azerbaidjan*)
- Fără ochi poți trăi, fără țară – nu. (*proverb bulgar*)
- Înțelegi cât de scumpă îți este țara doar atunci când te afli departe de ea. (*proverb kazah*)
- Patria este leagănul tău de aur. (*proverb tătar*)
- Omul fără țară e ca o privighetoare fără cântec. (*proverb tătar*)
- Vatandan gözäl er dünnedä hiç yoktur. (*proverb găgăuz*)
Nu există priveliști mai frumoase decât cele din țara ta. (*traducere*)
- Vatanda kahir da taa ilinmiş. (*proverb găgăuz*)
În țara ta și necazul e mai dulce. (*traducere*)
- У рідному краю, гарно як у раю. (*proverb ucrainean*)
Locul natal este bucată de rai. (*traducere*)
- Mein Nest ist das best. (*proverb german*)
Cuibul în care te-ai născut e cel mai bun. (*traducere*)
- Eigener Herd ist Goides wert. (*proverb german*)
Casa părintească este cea mai mare avuție. (*traducere*)

- **Citește povestea, apoi răspunde la următoarele întrebări:**

- ✓ Ți-a fost vreodată dor de casa părintească?
- ✓ Ai vrea sau ai putea să o schimbi pe un palat pustiu?

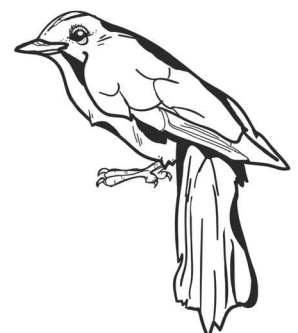
CÂNTECUL PRIVIGHETORII

Odată, un negustor prinse în pădure o privighetoare, o aduse acasă și îi făcu o colivie de aur. Negustorul avea o grădină impresionantă, cu flori frumoase, de-ți furau ochii. În mijlocul grădinii avea un havuz, spre care ducea o scară de marmură cu multe trepte. El puse colivia lângă havuz și venea zilnic să admire privighetoarea, care însă era tristă, se tot uita la cer și cânta jalnic. Atunci negustorul găsi un om care știa limba păsărilor și îl rugă să vadă ce are privighetoarea, de ce suferă atât de mult. Omul îi ascultă cântecul și îi zise:

– Patria mea și cuibul meu, fără voi ce mă fac eu? Așa cântă pasărea, stăpâne!

Zilele treceau, iar privighetoarea cânta tot mai trist și mai trist. Negustorului i se făcu milă de ea și îi dădu drumul. Apoi, împreună cu omul ce înțelegea limba păsărilor, urcă pe cal și porni în urma pasării.

Privighetoarea zbură peste râuri, munți și văi și, într-un sfârșit, ajunse la cuibul său. Acesta era gol. Se așeză pe o ramură și începu să cânte: "Patria mea! Ești cea mai frumoasă și mai dulce dintre toate!"

"Vai, ce pasăre ciudată! I-am oferit un trai cu de toate. Mâncă și bea din vase de argint, dar tot tristă era. Și aici, de cum își văzu cuibul, umplu văzduhul de cântec!", se minună negustorul.

– De ce te miri, stăpâne? Fiecare are o patrie, care îi este cea mai scumpă, îi răspunde omul.

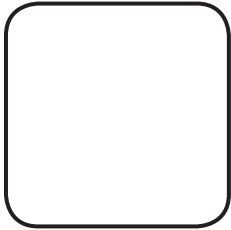
- **Scrive cuvinte care încep cu literele cuvântului "patrie" și care fac parte din câmpul lexical al acestuia. Inventează un simbol pentru cuvântul "pace".**

P A Toleranță R I E	PACE

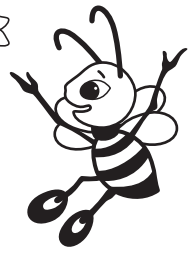

- **Desenează un fragment din povestea „Cântecul privighetorii”.**

VALORILE BUNEI VECINĂTĂȚI

- Citește poezia, apoi răspunde la întrebări.

ȚARA MEA

Frumoasă mi-e țara străveche,
Întinsă pe munți și pe văi,
Cu fete cu flori la ureche,
Cu mândri și ageri flăcăi!

Frumoasă mi-e țara cea nouă,
Când râde cu râs tineresc,
Cum râde grădina când plouă
Și florile când înfloresc.

Otilia Cazimir

- ✓ Cum crezi, țara poate fi străveche și nouă în același timp?
- ✓ Când o țară este considerată străveche? Dar nouă?
- ✓ Ce țară este mai bine cunoscută în lume: cea străveche sau cea nouă?
- ✓ Cum este țara ta? Dar cum o consideră bunicii sau părinții tăi?

- Explică cuvintele și expresia de mai jos:

Bună vecinătate – _____

Valoare – _____

Armonie – _____

- De ce oamenii consideră buna vecinătate o valoare? Scrie 2 argumente.

1. _____

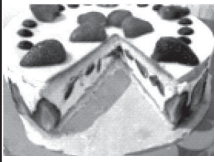

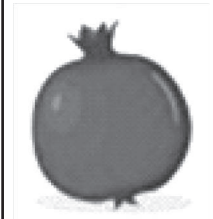
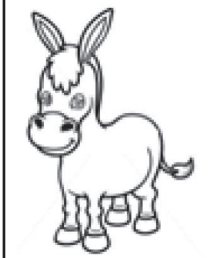
2. _____

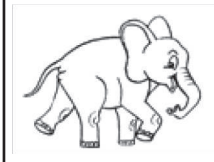

- Enumeră, împreună cu vecinul de bancă, câteva valori care contribuie la menținerea păcii pe pământ.

- **Descoperă valorile ascunse în șaradele de mai jos. Acestea favorizează traiul în bună vecinătate.**

					18
1, 2	3, 4, 5, 2, 7	1, 5	3, 1	4, 3	1, 4, 3, 7

		7			
1, 2, 3	4, 1, 2	4, 5	2, 3, 1	3, 2, 1	5, 8, 7, 8

- **Citește povestea despre Nastratin Hogea pe fragmente. După fiecare fragment, discutați în baza întrebărilor.**

NASTRATIN HOGEA ȘI VECINII SĂI

Nastratin își cumpără casă. Deși era mică, era foarte luminoasă. În spatele avea o livadă cu meri, peri, smochini și pruni. Vecinii săi – armeni, greci, bulgari, tătari veniți din Crimeea, turci – nu-l supărară niciodată. El, la rândul său, îi chemă pe toți în musafirie la sărbătoarea de "casă nouă", unde îi servi cu ceburek, kebab, frigărui, vin fiert și ceai dulce. Oaspeții rămaseră mulțumiți de vizită. Cu toate acestea, Nastratin înțelese, din discuția lor, că ei nu trăiesc în pace și bună înțelegere.

- ✓ Cum se marchează în familia voastră sărbătoarea de "casă nouă"?
- ✓ Cum crezi, ce s-a întâmplat mai departe cu Nastratin și vecinii săi?
- ✓ A reușit Nastratin să-i împrietenească?

În târg, Nastratin observă că musulmanii nu cumpără nimic de la creștini, iar aceștia, la rândul lor, nu trec pe la tarabele musulmanilor. Hogea ocolea târgul, nu venea aici fără treabă, pentru că nu era bogat și nu-i plăcea să piardă timpul în zadar. Toată ziua muncea din greu pe bucata sa de pământ. Trăia în pace cu toată lumea, mai ales cu vecinii, pe care îi ajuta cu plăcere. Astfel, la scurtă vreme, căpătă faima unui om înțelept, sincer,

onest și muncitor. Din păcate, peste oraș se așternură nori negri. Între grecul care vindea stafide și negustorul turc de chișmiș izbucni o adevărată confruntare. În ajutor le săriră toți negustorii. Cearta dintre cei doi însă creștea de la o zi la alta, până ieși din târg în stradă, acasă, de băgau în sperieți toți copiii și femeile. Ei băgară spaima și în oameni nevinovați, pentru că, supărați, distrugeau tot ce le ieșea în cale, strigând în diferite limbi numele lui Dumnezeu.

- ✓ *De ce oamenii strigau numele Domnului în diferite limbi? Ce îl rugau?*
- ✓ *Cum crezi, ce s-a întâmplat mai departe cu eroii poveștii?*
- ✓ *Oare certăreții s-au împăcat? Cum?*

Într-una din zile, această ceartă se auzi și în dreptul casei lui Nastratin. El ieși la poartă, ținând în mână nu o armă sau un băț, ci o sapă grea, ce strălucea de atâta muncă. Ridicând acest instrument al plugarului deasupra capului, Hogeia strigă: "Oameni buni! Vecini! Ce faceți? Oare nu călcați pe același pământ? Oare nu respirați același aer și nu vă încălzește același soare? Oare fructele și legumele crescute de musulmani au un gust diferit de fructele și legumele creștinilor? Nu vă mai certați! Nu vă dușmăniți! Aici, în fața porții mele, este un izvor. Spălați-vă pe mâini, intrați în curte, așezați-vă la umbra nucului și gustați din fructele din grădina mea."

- ✓ *Cum crezi, ce s-a întâmplat mai departe?*
- ✓ *Oare a reușit Nastratin să-i împace pe oamenii care se certau în fața porții sale? Cum?*
- ✓ *Cu ce fructe fermecate i-a servit?*

Nastratin, având o autoritate mare, reuși să-i potolească pe cei doi negustori. Aceștia intrară în curtea lui. Așezându-se de ambele părți ale covorului așternut pe iarbă, îi mulțumiră gazdei, în timp ce rupeau și împărțeau din "pâinea prieteniei". Bătrânii înțelepți se înțeleseră să le ia marfa, să amestece chișmișul cu stafidele și să le dea copiilor. Apoi, anunțară o regulă nouă: să se interzică orice neînțelegere, ceartă, iar oamenii, indiferent de credință și statut, să se respecte unii pe alții.

- ✓ *Ce a provocat cearta între cei doi negustori?*
- ✓ *Cum a-i fi procedat tu în locul lui Nastratin?*
- ✓ *Demonstrează prin argumente că Hogeia era un vecin bun.*
- ✓ *De ce vecinii trebuie să trăiască în pace și bună înțelegere?*

- **Ilustrează pe o foaie de desen un fragment din povestea "Nastratin Hogeia și vecinii".**

- Restabilește cu ajutorul săgeților proverbele. Explică-le. Amintește-ți și alte proverbe despre vecini și buna vecinătate.

Dacă va fi pace în casa vecinului,	cetatea trainică. (<i>coreean</i>)
Buna înțelegere este mai puternică	а без сусіда – ні (fără vecin – nu). (<i>ucraianean</i>)
Unirea poporului –	va fi și în casa ta. (<i>armenesc</i>)
Nu cumpăra casă,	va intra și în casa ta. (<i>karaim</i>)
Dorește-i vecinului fericire și ea	decât zidul de piatră. (<i>armenesc</i>)
Сообща можно (Împreună veți putea)	найближча родина (rudă apropiată). (<i>ucraianean</i>)
Добрий сусід (Vecin bun) –	cumpără vecin. (<i>tătar</i>)
Без брата проживеш, (Fără frate poți trăi,)	и горы свернуть. (muta munții din loc). (<i>rus</i>)

- Întreabă rudele ce știi despre buna vecinătate, schimbul intercultural, ajutorul reciproc și cooperarea între locuitorii țării. Relatează cele auzite colegilor.

- Ce le-ai putea povesti urmașilor tăi despre actualele relații de vecinătate din țara noastră? Alcătuește o povestioară și scrie-o pe o foaie.

- Folosește cuvintele din dicționarul de mai jos și, ghidat de un adult, tradu fragmentul din poezia lui Vladimir Orlov.

Я ЖЕЛАЮ ВАМ ДОБРА

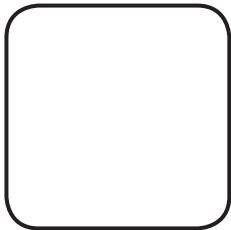
Я желаю, чтобы с вами
 Людям было веселей,
 Чтобы добрыми глазами
 Вы смотрели на людей,
 Чтобы были справедливы
 И в решениях – мудры.
 К людям будете добры вы –
 Люди будут к вам добры.

желаю – vă doresc/urez (aici)
 добрыми – buni, blajini
 справедливы – corecți, onești

люди – oameni
 глазами – ochii
 решения – decizii

веселей – bucuroși
 смотрели – a se uita
 мудры – înțelepți

CĂLĂTORIA 4

”NOI” ȘI ”CEILALȚI”: COMUNICĂM, PRIETENIM, COLABORĂM!

- Citește povestea Nataliei Abramțeva și imaginează-ți că ești în locul unei garoafe. Cum ai proceda, aflând că reflecția din oglindă este a ta?

PIERDEREA

Bunica puse pe masă, lângă o oglindă frumoasă, o vază cu cinci garoafe. Florile – două albe, două roze și una roșie – nu mai întâlniră o oglindă și, privindu-se în ea, își zăriră pentru prima dată reflecția. Până acum, nu aveau de unde ști cum arată, nu mai văzură oglinzi și nu le spuse nimeni că se pot reflecta în ele.

- Ce flori frumoase ne salută, zise garoafa roșie.
- Sunt fermecătoare, adăugă o garoafă albă, apoi una roză.

Florile nu-și dădeau seamă că își adresează complimente sieși. Făceau plecăciuni grațioase, se închinau și florile din oglindă.

- Întrebați-le ceva, propuse una dintre ele.

Nu contează care a fost întrebarea. Adevărul e că garoafele nu auziră niciun răspuns, nici imediat, nici mai târziu. Atunci deciseră că celelalte flori nu vor să se împrietenească.

Oglinda, care urmări totul în tăcere, se hotărî să le dezvăluie misterul și le spuse că garofițele din fața lor sunt chiar ele, sunt reflecția lor:

- Acestea sunteți voi! Niște flori desfătătoare!

Oglinda era sigură că florile se vor bucura la auzul acestor vorbe, ele însă se întristară și amuțiră. După câteva clipe, tăcerea fu ruptă de garoafa roșie, care, sfioasă, întrebă:

- Florile celea chiar nu există?
- Bineînțeles, răspunse în șoaptă oglinda.
- Păcat, oftară garoafele într-un glas.

Oglinda se gândi mirată: ”Oare de ce nu se bucură că sunt încântătoare?”

Garoafele însă erau departe cu gândul de a se bucura sau de a se mândri că sunt frumoase. Ele pierdură niște prietene: o garoafă roșie, două garoafe roze și două albe...

- Cele cinci garofițe din povestea ”Pierderea” au alcătuit un buchet splendid, multicolor. Cum crezi, culoarea părului, a ochilor, a pielii are vreo importanță atunci când este vorba despre prietenie și comunicare între oameni?

- **Imaginează-ți, apoi desenează pe o foaie, flori sau fructe pe care le asemeni cu câțiva dintre colegii de clasă. Decupează-le și înmânează-le celor vizați. Din florile și fructele primite de la colegi fă un buchet sau o compoziție. Realizați un buchet care reprezintă clasa voastră. Ce părere ai despre diversitate în acest sens?**

- **Răspunde în scris la întrebări. Completează tabelul cu răspunsurile unui coleg și ale unei colege cu care comunică cel mai puțin. Compară răspunsurile și evidențiază-l pe cel mai original.**

1. *Ce îți place să faci cel mai mult la școală?*
2. *Ce vis ai?*
3. *Ce ai dori să le urezi colegilor?*

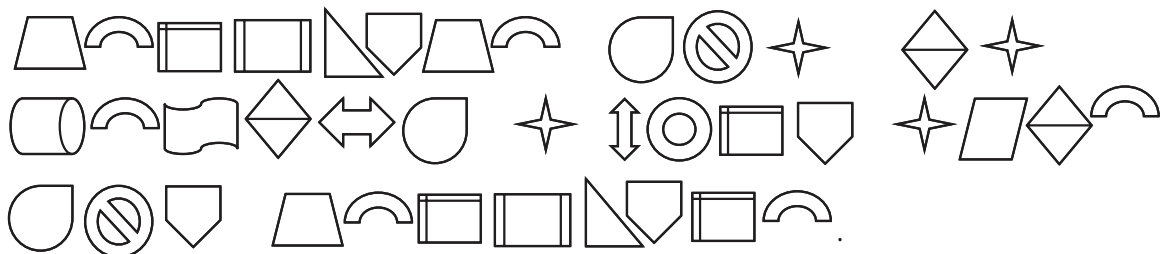
RĂSPUNSUL MEU	RĂSPUNSUL COLEGULUI	RĂSPUNSUL COLEGEI
1. _____ _____ _____	1. _____ _____ _____	1. _____ _____ _____
2. _____ _____ _____	2. _____ _____ _____	2. _____ _____ _____
3. _____ _____ _____	3. _____ _____ _____	3. _____ _____ _____

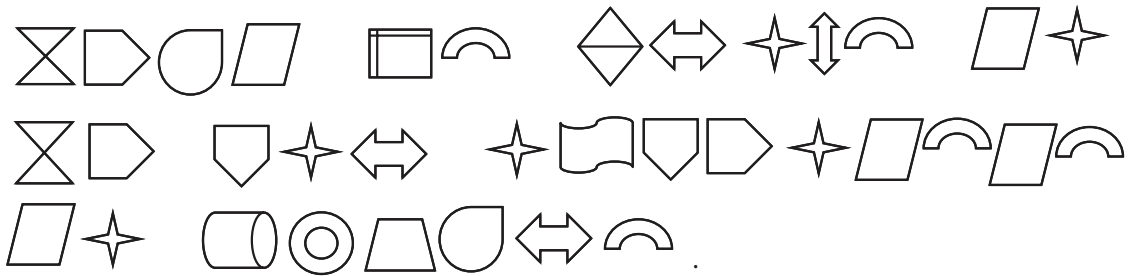

- **Ascultă melodiile, apoi interpretează, împreună cu câțiva colegi de clasă, hora bulgarilor, hora ucrainenilor și hora românească.**

- **Descifrează proverbele georgiene de mai jos, apoi explică-le.**

- **Ascultă poezia, apoi citește traducerea. Află câte lucruri interesante pot face niște prieteni. Povestește ce îți place să faci împreună cu prietenii tăi.**

КАК ХОРОШО, ЧТО ЕСТЬ ДРУЗЬЯ!

Без них на свете жить нельзя.
 Ведь с другом можно рисовать
 И в игры разные играть.
 И есть, и пить, и танцевать.
 А можно просто помолчать.
 И друг сумеет всё понять,
 И, если трудно, поддержать
 Как хорошо, что есть друзья!
 Без них на свете жить нельзя.

E BINE SĂ AI PRIETENI!

Ce te faci fără ei,
 Fără prietenii tăi,
 Cu cine să desenezi,
 Să te joci, să dansezi,
 Să mănânci și să bei
 Sau să taci
 Și să fii înțeles de ce-o faci?
 Cu cine? Cu ei,
 Cu prietenii tăi.

- **Trebuie să fii de acord cu prietenii în toate? Dă exemple de situații în care trebuie să-i contrazici, fără a-i ofensa.**

- **Scrie o situație în care un prieten a manifestat:**

- compasiune _____.
- grijă _____.
- sensibilitate _____.

- **Care dintre calitățile enumerate mai jos îi ajută pe oameni să se împace și care nu? Unește-le cu săgeți.**

CORDIALITATEA
PERSEVERENȚA
CONCILIEREA
MÂNDRIA

AJUTĂ

ÎMPIEDICĂ

NEÎNCREDEREA
RĂBDAREA
SUPĂRAREA
ÎNCREDEREA

- **Citește povestea populară rusă. Cum crezi, cocorul și barza comunică eficient? De ce nu au reușit să realizeze cele ce-și doreau?**

Un cocor și o barză își construiește cuiburi în capete opuse ale mlaștinii. Cocorul se saturează să trăiască de unul singur și hotărăște să se însoare.

”Mă duc s-o cer de nevastă pe barză”, gândi el. ”Arată ca mine: are nasul și picioarele lungi”.

Cocorul porni la drum și merse de-a lungul mlaștinii, imaginându-și cum vor sărbători nunta. Ajuns, bătău la ușă:

– Barză, ești acasă?

– Da.

– Am venit să te cer de nevastă. Te măriți cu mine?

– Nu, cocorule, răspunse barza. Nu vreau să mă mărit cu tine, căci ai picioare lungi și haină scurtă! Și mai ești și sărac! Voi muri de foame cu tine.

Cocorul se întoarse disperat acasă. Barza însă căzu pe gânduri: ”M-am plictisit să trăiesc singură, mai bine mă căsătoresc cu cocorul”.

Se duce barza la cocor, bate la ușă și-i zice:

– Cocorule, m-am răzgândit, hai să ne căsătorim!

– Nu, barzo, nu mă însor cu tine, nu te mai vreau de nevastă.

Barza începu să plângă de rușine și se îndreptă spre casă. Se puse cocorul pe gânduri: ”Trebuia s-o iau de nevastă, că nu e bine să trăiești de unul singur. Mă duc să-i zic că m-am răzgândit și că ne putem căsători”.

Ajuns la barză, cocorul vorbi foarte convingător:

– Dragă barză, am mai chibzuit și am hotărât să mă căsătoresc cu tine. Ce zici?

– Nu, lungoare, acum eu nu te vreau de bărbat!

Merse cocorul acasă, lăsând-o pe barză din nou pe gânduri: ”De ce nu m-am învoit să-i fiu soție? În singurătate mă așteaptă un trai nefericit! Mă duc să vorbesc cu el”.

Se apropie de casa cocorului și începu să-l convingă mios s-o ia de nevastă. Cocorul însă nu se lăsa înduplecat nici în ruptul capului. Așa că barza se întoarse necăjită acasă.

Și acum mai merg unul la altul și se tot pețesc, dar de căsătorit nu se căsătoresc.

- **Alcătuiește un dialog dintre cocor și barză, astfel încât povestea să aibă un final fericit.**

- Când insistența și mândria pot ajuta două persoane (sau mai multe) să se împace și când nu? Scrie câteva calități care pot duce la certuri și câteva care contribuie la menținerea bunei înțelegeri.

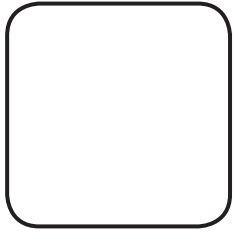

- Cifrează proverbul preferat despre prietenie, apoi propune-i colegului să-l descopere. Explică de ce ai ales anume acest proverb.

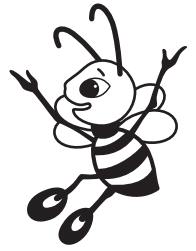

- Cuvântul "dragoste" poate fi reprezentat sub formă de inimă. Inven-tează un simbol pentru cuvântul "prietenie". No-tează în pătrat numele tău și numele celui mai bun prieten, iar între ele de-senează simbolul creat. Comparați desenele. Ce manifestări de prietenie sunt apreciate de colegii tăi cel mai mult?

MIRACOLELE NATURII. SĂ LE OCROTIM!

- Citește poezia. Cum crezi, unde se află pădurea descrisă în poezie?

CULORILE PĂDURII

Toamna, ca de-o boroboacă,
frunza s-a-nroșit la față.
Prea mult s-a fălit sub soare,
proaspătă și foșnitoare.

Dar acum s-a-ngălbenit
și pe jos s-a risipit.
Vii, culorile din vară,
ploaia le-a făcut să piară.

Printre crengile maron
cântă vântul la trombon.
Unde-i vara jucăușă?
Codrul pare de cenușă...

Dar minune, astă noapte,
s-a vărsat din ceruri lapte,
zahăr pudră, rece frișcă...
Totu-i alb, nimic nu mișcă.

Chiar nu mișcă? Ți se pare!
de sub pleduri de ninsoare
ies să-și cate de-ale gurii
animalele pădurii.

Uite, Cerbu-n coarne ține
roșul zărilor senine,
soare – prunc peste țării –
într-un leagăn de crengi vii.

Cu copita Cerbul sapă
după iarbă, după apă.
A găsit un ghiocel,
dar s-a îndurat de el:

– Clopoțel, te las să crești,
primăvara s-o vestești,
că doar ea e năzdrăvană
și pictează în poiană
cu o pană fermecată
colorând pădurea toată!

Passionaria Stoicescu

- ✓ Ce culori poate avea pădurea?
- ✓ Cine o colorează?
- ✓ Ce anotimp este un pictor bun?
- ✓ În ce anotimp pădurea e mai frumoasă?

- Citește textul. Subliniază informațiile noi.

Republica Moldova are, în mare parte, hotare naturale: două râuri repezi și foarte bătrâne – Nistru și Prut, care își au începutul în Carpați. Călătorind prin țară, mai ales prin zonele de centru și de nord, ne surprinde relieful ei foarte variat: numeroase dealuri, văi, canioane, hârtoape, râpe gigantice și pante, care seamănă cu niște valuri marine pietrificate și încremenite.

Republica Moldova, deși nu e foarte mare (350 km de la nord la sud și 150 km de la vest la est), este foarte diversă. Cutreierând-o în lung și-n lat, nu încetezi să te uimești de schimbările de peisaj, de alternanța urcușurilor și coborâșurilor, de bogăția florei, de abundența monumentelor naturii, care, în prezent, sunt mai mult de 500, de blânda și caldă sa climă, care însă variază destul de puternic de la nord spre sud.

Străbătând-o dintr-un colț în altul, nu te poți debarasa de gândul că te afli într-o țară muntoasă. Și aceasta în pofida faptului că munți, ca atare, nu sunt, impresia fiind creată, în special, de schimbările bruște de altitudine, de adevăratele serpentine montane. Moldova este deosebit de "poetică" primăvara, când înfloresc livezile, sau toamna târziu, când frenezia de culori pe care le îmbracă își încântă privirea.

O impresie aparte creează flora și fauna.

Nici vorbă să te plictisești de acest meleag binecuvântat!

- **Scrie, timp de 3 minute, cât mai multe plante și animale care pot fi întâlnite în localitatea/zona în care locuiești. Compară cu cele scrise de colegul de bancă.**

PLANTE

ANIMALE

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

- **Utilizează cuvintele dintre paranteze și completează enunțurile. Continuă-le pe liniile punctate.**

(romanița, grâul, măceșul, crinul, floarea de tei, lăleaua, porumbul, floarea-soarelui, bujorul)

_____, _____ și _____ sunt plante.....

_____, _____ și _____ sunt plante

_____, _____ și _____ sunt plante.....

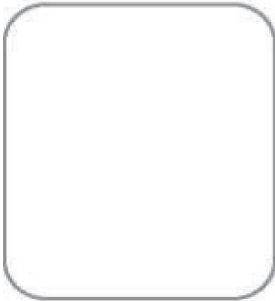
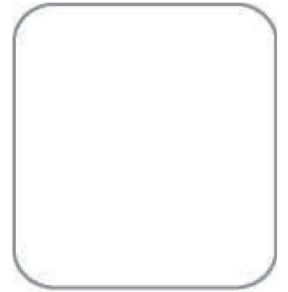
- **Care dintre plante sunt cele mai folosite? De ce?**

- **Ascultă ghicitorile compuse de scriitorul ucrainean Lesi Vozniuk, apoi citește-le în traducere. Unește cu ajutorul săgeților ghicitoarea și imaginea-răspuns. Scrie 2 ghicitori despre plante, apoi desenează răspunsurile. Ce știi despre aceste plante?**

Не оса, а жало має, не вогонь, а обпікає.
 Коли йдете в ліс гуляти, обминіть її, малята.
*Nu e viespe, dar țeară are, nu e foc, dar frige tare,
 În pădure de te știi, privește-o din departe.*

Квітень жовту фарбу взяв, моріжок розмалював,
 і з-під пензлика розквітли, наче сонце, диво-квіти.
*Aprilie vopsea galbenă a luat, o câmpie a pictat
 Și cu peria sa mare, colorat-a flori și soare.*

- **Ce foloase aduce oamenilor fiecare dintre animalele ilustrate mai jos?**

- **Răspunde la întrebări, aducând cât mai multe argumente.**

Ce ar putea să se întâmple, dacă oamenii ar nimici broaștele?

Ce ar putea să se întâmple, dacă oamenii ar stropi copacii cu insecticide împotriva omizilor?

Ce ar putea să se întâmple, dacă oamenii ar extirpa șoarecii de câmp?

- **Completează dialogul dintre surori. Prezintă-l colegilor.**

- Bunicul a plantat mărul, pentru că _____, a zis Dumitrița.
- De ce bunicul a plantat teiul și stejarul? a întrebat-o Ana. Dumitrița s-a uitat nedumerită la sora sa și i-a răspuns:

- Dar de ce bunicul nostru nu plantează un bananier sau un portocal?
- Deoarece _____

- **Cum crezi, Moldova va fi mai frumoasă dacă pe teritoriul ei vor crește portocali și bananieri?**
- **Ascultă poezia scrisă de poetul ucrainean Vladimir Orlov și află ce pericole amenință natura vie și nevie. Cum le putem preîntâmpina?**

ЧТО НЕЛЬЗЯ КУПИТЬ?

Я с утра брожу босой,
Весь обрызганный росой,
С птицей, возле тополя,
Воду пью из родника.
Где-то дома, у метро,
Пепси-кола и ситро,
Карусели, зоосад,
Всюду вывески висят.
Если деньги накопить,
Можно многое купить,
Дом, одежду и завод,
Самолёт и пароход.
Но нельзя купить росу,
Птичье пение в лесу.
И не спрятать в кошелёк
Родничок и тополёк.

CE NU POȚI CUMPĂRA?

Prin roua dimineții,
Desculț de zor alerg.
Cu-o pasăre mă-ntrec cu spor,
Lângă un plop,
La sorbit apă de izvor.
În oraș, la orice pas,
Doar propuneri de popas,
"Coca-Cola", limonadă,
Carusel și înghețată.
De ți-e plin vârf portofelul,
Ai plăceri cam de tot felul.
Casă, haine, chiar uzină,
Avion, bărci – o duzină.
Dar nu poți să cumperi roua,
Cântul păsării și dorul,
Cum nu poți ascunde-n pungă,
Plopul și izvorul.

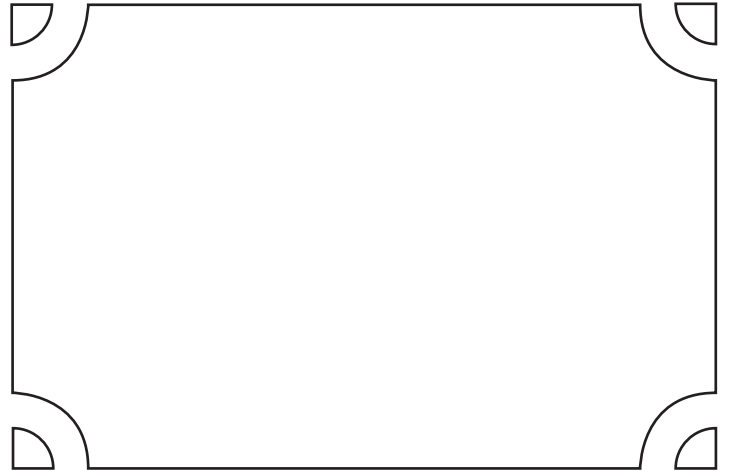

- **Ilustrează poezia astfel încât mesajul ei să fie pe înțelesul celor care vorbesc o altă limbă.**

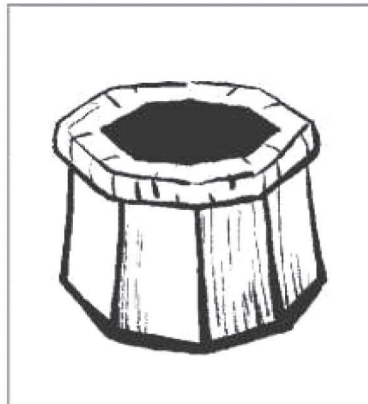
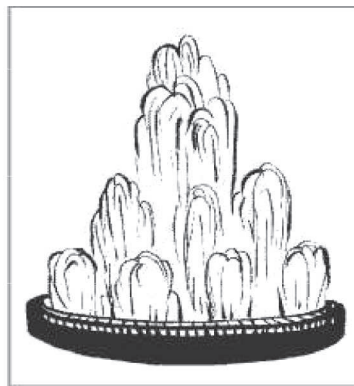

PRIETENII MEI

Eu sunt cu toți prieten bun
Și vouă, picilor, vă spun
Să vă-nțelegeți de minune
Cu tot ce mișcă-n astă lume:
Cu animale, păsări, flori,
Cu gâze, soare și culori,
Cu iarbă, stele, licurici,
Cu cei mai mari și cei mai mici.

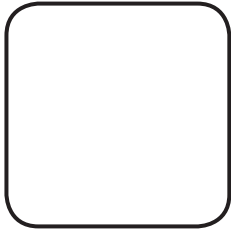

- **Observă imaginile de mai jos și bifează sursele de apă din țară: izvoare, fântâni și havuzuri. Colorează-le pe cele care există și în localitatea ta. Cum le poți păstra curate, pentru a te putea bucura de apa lor gustoasă?**

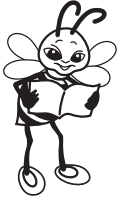
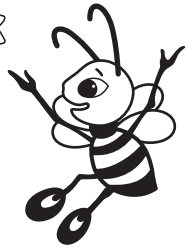

- **Compune o scurtă povestire despre natura localității/zonei de baștină. Nu uita să argumentezi prin ce este ea unică, precum și necesitatea de a o proteja.**

FILE DIN „CARTEA ROȘIE”

- Citește poezia. Formulează în baza ei un îndemn.

OMUL ȘI NATURA

Au ajuns plante să fie
Numai pe fotografie.
În codru sau în câmpie
N-a rămas niciuna vie.
Tot așa și păsărele,
Fiare, fluturi, floricele:

N-au condiții să trăiască,
Hrana să nu-i otrăvească.
Noi, în loc să-i protejăm,
Cartea Roșie inventăm.
Atunci când o răsfoiești,
Ar fi bine să roșești.

Iurie Miron

- Bifează variantele corecte de răspuns.

”CARTEA ROȘIE”:

- este un document oficial în care sunt incluse speciile de plante și animale aflate în pericol de dispariție;
- este un document oficial în care sunt incluse speciile luate sub protecția statului;
- este o carte în care sunt incluse toate speciile de plante și animale din țară;
- este o lucrare cu imagini, foarte greu de găsit;
- este un document care prevede modalitatea de pedepsire a celor ce distrug natura;
- cuprinde toate speciile de plante și animale dispărute din Moldova, inclusiv din partea stângă a Nistrului.

- Scrie câte 2 exemple de plante:

- ce trăiesc în bazine cu apă: _____
- iubitoare de temperaturi ridicate: _____
- iubitoare de umbră: _____
- ce vor să fie cultivate într-un spațiu deschis: _____

- Enumeră factorii de mediu necesari creșterii și dezvoltării unei plante:

- Cum crezi, dacă anumite condiții de dezvoltare și înmulțire a plantelor ar fi supuse unor schimbări, plantele ar suferi sau s-ar acomoda?

Multe plante și animale sunt vulnerabile la anumite schimbări ale habitatului lor, suferă atunci când oamenii intervin în mediul ambiant și nu supraviețuiesc. Cu

regret, unele organisme vii nu mai pot fi readuse la viață, motivele fiind diverse. Pentru a pre-
întâmpina dispariția plantelor și a animalelor ce populează țara noastră, a fost creată "Cartea
Roșie a Republicii Moldova".

Prima ediție a "Cărții Roșii" a apărut în anul 1976 și a inclus 50 de specii de plante și ani-
male rare. A doua ediție a văzut lumina tiparului în anul 2001 și a cuprins 126 de specii de
plante și 116 specii de animale pe cale de dispariție.

"Cartea Roșie" constituie un document de bază pentru studierea biodiversității și pentru
determinarea unor acțiuni de restabilire și conservare a acesteia.

Ziua Mondială a "Cărții Roșii" este marcată la 8 mai.

- **Notează câte 3 exemple de animale care:**

- trăiesc în apă: _____
- sunt active noaptea: _____
- hibernează: _____
- au nevoie de mult spațiu aerian: _____
- nu suportă lumina solară: _____
- își construiesc cuib: _____

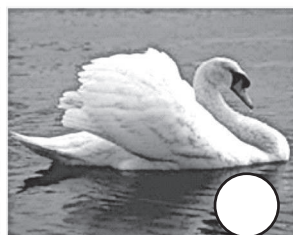
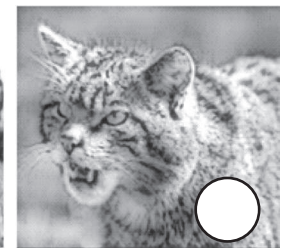
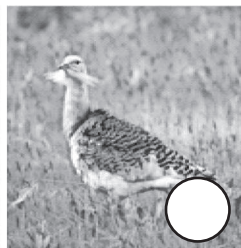

- **Încercuiește în exercițiul anterior animalele care sunt pe cale de dispari-
ție. Mai știi și altele?**

- **Recunoaște animalele și plantele reprezentate în imaginile de mai jos.
Acestea sunt incluse în "Cartea Roșie a Republicii Moldova". Scrie în
cerc numărul ce stă în fața denumirii lor.**

Repere: 1. *buhă mare*, 2. *lalea pestriță*, 3. *popândău*, 4. *vultur pescar*, 5. *ghi-
ocel-bogat*, 6. *ciocănitoare verde*, 7. *pelican creț*, 8. *papucul-doamnei*, 9. *dro-
pie*, 10. *pisică sălbatică*, 11. *lebadă cucuiată*.

- **Ce ai face dacă ai vrea să ai una din plantele reprezentate mai sus? Scrie răspunsul în spațiul rezervat, apoi compară-l cu răspunsurile colegilor.**

- **Citește poezia.**

FAPTE BUNE

De pe-acuma fapte bune
Câte poți să faci, ți-ai spune,
Poți să dai la porumbei,
Câte-o strachină de mei.

Pădurarul poartă arma
Totdeauna încărcată.

Of, dar lupilor li-i teamă

Nu de armă și secure,

Teamă li-i să nu-i alunge

Pădurarul din pădure.

De la-nec albina poți,
Întinzând un pai s-o scoți,

Victor Tulbure

- ✓ *Ce animale și plante au avut nevoie de ajutor și în ce a constatat acesta?*
- ✓ *Care animale ar putea să aibă nevoie de ajutorul tău?*

- **Activitate în grup. Elaborați fluturași (prospecte) cu mesaje ecologice: de atenționare asupra necesității protejării unor plante și animale din localitate (incluse în "Cartea Roșie a Republicii Moldova"). Prezentați-le.**

- **Restabilește proverbele bulgărești. Citește traducerea lor. Explică unul dintre ele.**

Опознай цветето, (Află mai multe despre floare,)

както човек без ръце. (e ca omul fără mâini.)

От земя сме и пак земя ще станем, (Pământ am fost, pământ vom fi,)

преди да гооткъснеш. (Înainte de a o rupe.)

Пролет без цвете, (Primăvara fără flori,)

и в своя няма да почива. (nici în a grădinarului nu se odihnește.)

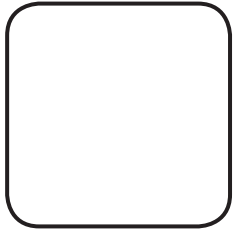
Ако човекът поиска – (Dacă omul își dorește –)

ала горко на този, който не я пази. (vai de cel ce nu-l va ocroti.)

Който не пази чуждата гора – (Cine pădurea străină nu o ocrotește –)

и на скалата цвете щецъфне. (flori pe stâncă poate crește.)

MONUMENTE ȘI REZERVAȚII ALE NATURII

O SUTĂ DE MOVILE

Monumentul naturii „O sută de movile” se întinde pe un teritoriu de 1600 de hectare în partea de sud-est a satului Branîște din raionul Râșcani. El reprezintă un teren deluros, care se așterne în valea Prutului.

Acesta este singurul loc din Europa unde se găsesc într-un număr atât de mare stânci ale mărilor antice, care acopereau cândva teritoriul țării noastre – Marea Tortoniană și Sarmatică.

Relieful s-a format cu zece milioane de ani în urmă.

O legendă spune că dealurile sunt movile construite de cuceritorii locurilor, din timpurile străvechi. Ei înmormântau după o luptă ostașii lor: în movile mici – soldații, în cele mari – comandanții.

Valea celor „O sută de movile” face parte din rezervația „Pădurea Domnească” și are o lungime de 8 kilometri și o lățime de circa 2 kilometri. În total, pe această câmpie sunt mai mult de 3500 de dealuri. Cel mai mare deal este situat la răscrucea a trei drumuri, are o înălțime de 60 de metri și se numește „Movila Țiganului”. Anume de pe ea este cel mai bine să privești acest monument unic al naturii.

Pe teritoriul movilelor cresc multe tipuri de plante: zambile, anemone, garioafe sălbatice, stânjenei, in și altele. Priveliștea este încântătoare! Multe plante înfloresc pe rând. De la primele flori de primăvară și până la cele din luna iulie, movilele își schimbă imaginea de culori. Este uimitor să vezi cum creează diverse tablouri, încântând ochiul și inima cu farmecul lor.

(Adaptare după www.prospect.md)

- ✓ *Ce știi despre valea celor „o sută de movile”?*

Peisajul geografic, flora și fauna Moldovei au suferit schimbări în urma interacțiunii cu omul. Unele dintre ele bucură ochiul, altele sunt sursă de hrană sau loc de odihnă și agrement. Există însă arii care permit supraviețuirea, protejarea și conservarea unor animale sau plante.

- **Bifează afirmațiile corecte.**

„Rezervație” este:

- un teren plantat de oameni cu pomi fructiferi, arbuști, flori;
- un teritoriu ocrotit prin lege, pe care nu se pot face transformări, deoarece este populat de plante și animale rare;
- o suprafață acoperită cu diverse specii de plante, care servește ca loc de agrement sau are menire culturală;

- spațiu verde în cadrul unei localități, cu alei, copaci și tufari decorativi, răzoare de flori;
- un teritoriu care prezintă importanță din punct de vedere științific.

- **Completează spațiile libere cu denumirile unor rezervații naturale din Moldova, dar și ale localității în care se află: „Defileul Duruitoarea”, „Prutul de Jos”, „Plaiul Fagului”, „Țara Bâțlanilor”, „Codrii”, „Pădurea Domnească”. Verifică răspunsul, analizând Anexa din pagina 86.**

Rezervația naturală

Rezervația _____
_____, Balatina, Glodeni

Rezervația de stat _____
_____ din Moldova

Rezervația științifică _____
_____, Balatina, Glodeni

Rezervația naturală _____
_____, Râșcani

Rezervația științifică _____
_____, Rădenii-Vechi, Ungheni

- **Continuă enunțurile:**

Cea mai apropiată rezervație de localitatea noastră este _____.

Aș vrea să vizitez rezervația _____.

Sunt foarte curios/curioasă să văd _____

Am aflat că la rezervația _____

din _____ poți _____

_____.

- **Stabilește asemănările și deosebirile dintre mediile propuse, completând enunțurile.**

Atât în pădure, cât și în rezervația naturală _____

În parc și în livadă _____, iar în rezervație _____

În comparație cu o grădină zoologică, în orice rezervație _____

- **Dialog socratic. Răspunde la întrebări cât mai argumentat și original.**

Ce s-ar întâmpla dacă ar dispărea insectele sau plantele, păsările sau reptilele?

De ce avem nevoie de rezervații științifice?

Cine ar trebui să aibă acces într-o rezervație naturală?

- **Scrie, împreună cu un coleg de clasă, 2 argumente pentru afirmația: *Rezervația reprezintă un monument al naturii.***

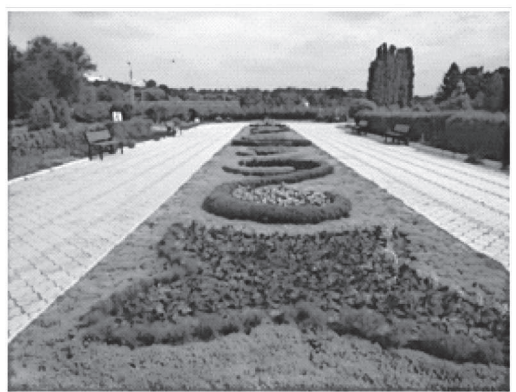
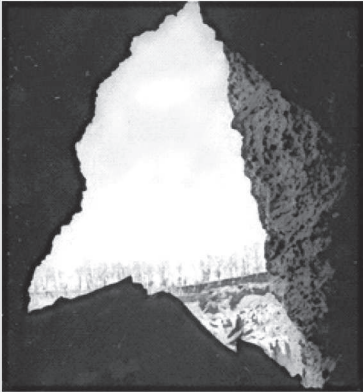
- **Colorează cu galben casetele care conțin denumirile unor monumente naturale create de om și cu verde – ale celor create de natură.**

PEȘTERI	CASCADE	PARCURI
GRĂDINI	STÂNCI	ROCI
COPACI RARI	HAVUZURI	REZERVAȚII NATURALE
IZVOARE	GRĂDINI ZOOLOGICE	LACURI

- ✓ *Ce monumente naturale există în localitatea de baștină sau în vecinătate? Descrie-le.*

- **Stabilește corespondențe dintre imagini și denumirea lor. Ce fel de monumente sunt reprezentate? Ce știi despre ele?**

Peștera
"Emil Racoviță"

"O sută de movile",
Glodeni

Mănăstirea rupestră
"Saharna"

Parcul
Dendrariu

Stejarul lui Ștefan cel Mare,
Cobâlnea

Cascadele
de la Țâpova

- **Determină pe hartă locul unde se află fiecare dintre monumentele naturale reprezentate în imagini.**

Primele grădini zoologice au apărut în Egipt și erau destinate distracțiilor. Atestată ca fiind cea mai veche din lume este însă cea din Londra. Inaugurată în anul 1872, în 1993 colecția ei număra 18128 de exemplare de animale. Grădina Zoologică din Chișinău a fost înființată în anul 1977, având o suprafață de 8 hectare. La momentul fondării sale număra doar 60 de specii de animale, în prezent însă aici viețuiesc peste 200 de specii.

- **Citește textul. Subliniază denumirile de plante. Care dintre ele pot fi admirate la Grădina Botanică? Bifează-le pe cele care cresc în localitatea ta.**

GRĂDINA BOTANICĂ

În Grădina Botanică s-a stârnit mare panică: o seamă de plante și flori s-au plictisit să poarte aceleași nume și aceleași culori și au găsit că ar fi cu cale să se preschimbe puțin în animale.

Gura-leului, chiar în mijlocul grădinii, a deschis aseaară gura și și-a arătat caninii. Creasta-cocoșului, cum vine frigul, începe-a cânta cu-cu-ri-gu! Azi-dimineață, căpățânile de curechi aveau, nu știu de ce, urechi. Coada-șoricelului, în culmea prostiei, a declarat că vrea să aparțină zoologiei, deoarece ea e o părticică din șoarece.

Cum vine primăvara, cartoful devine îndrăzneț și își crește, în beci, colți de mistreț.

Mazărea, cum presimte că va fi pusă-n borcane, își schimbă două consoane și o face pe pasărea. O leurdă surdă se crede leu ce face urdă. Iledera, nici nu-mi vine să cred, și-a arătat printre frunze botul de ied.

Liliacul, fiind de când e el schimbător, când vrea e plantă, când vrea e șoarece zburător.

Dar să ne oprim aici, căci lucrurile devin alarmante, și să lăsăm plantele să rămână plante, căci asta ar însemna să schimbăm Grădina Botanică în Grădina Zoologică.

Arcadie Suceveanu

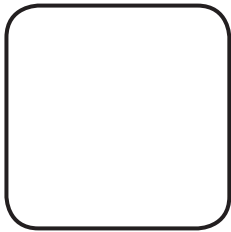
- **Știri.** Imaginează-ți că ești reporter la un post radio sau de televiziune. Realizează un reportaj de la o grădină zoologică sau botanică în care să le relatezi colegilor despre ceea ce pot vedea acolo.

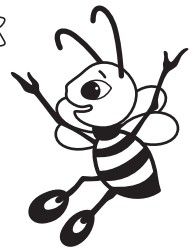
- **Pentru a putea afla mai multe lucruri despre rezervațiile și monumentele naturale din Republica Moldova, recomandă-le colegilor:**

- 2 emisiuni televizate: _____
- 2 emisiuni radiofonice: _____
- 2 reviste sau ziare: _____
- 2 cărți: _____
- alte 2 surse: _____

SĂ CUNOAȘTEM MONUMENTELE DE ARHITECTURĂ!

- Explică cuvintele de mai jos.

Arhitectură – _____

Arhitect – _____

- Citește textul. Subliniază cu galben informațiile pe care le știai și cu verde pe cele noi.

LA CETATEA SOROCII

Ghidul se oprește în fața unei hărți imprimate pe zid.

– În vremurile de restriște moldovenii au înălțat în această parte de țară șase fortărețe: patru pe malul Nistrului și două pe malul Dunării. Cetatea Sorociei, eliberată de sub turci în anul 1812, e unica cetate-muzeu în Moldova.

Cei din jur pufnesc în răs. Stănică îl ghiontește pe Dănuț, care roșește până-n vârful urechilor și își lasă capul în jos: ” Se vede că știi toți despre asta, numai eu m-am dat de gol. Nici măcar n-am ridicat mâna să întreb...”

Dar Stănică – prietenul totuși la nevoie se cunoaște, chiar de te ghiontește câteodată – Stănică nu-l lasă în voia sorții, îi vine în ajutor:

– Dănuț e mai mic decât ceilalți, explică el ghidului, și încă n-a început să învețe istoria Moldovei.

– Lasă, Dănuț, că ai să crești și tu mare, îl liniștește ghidul. Ș-apoi trebuie să știi, se întoarce el către ceilalți, că gura celui mic adevăr vorbește. Priviți încoace, la hartă: cetatea Tighinei, sau a Benderului, cum au numit-o cândva turcii, de bună seamă nu e liberă, căci acolo stau soldații și din cauza aceasta ea nu poate fi muzeu. Iar celelalte patru cetăți: a Hotinului, iată aici sus pe hartă, Cetatea Albă, jos la gura Nistrului, numită pe parcursul secolelor în fel și chip când de greci, când de turci, când de slavi, și ajunsă azi să fie Belgorod-Dnestrovsk, cât și cetățile Ismailului și Chilieii, din care au rămas numai ruine – toate se află astăzi sub stăpânirea Ucrainei.

Pe Dănuț iarăși îl mai frământă o întrebare, dar nu se încumetă s-o pună față de toți, ci i se adresează în șoaptă prietenului:

– Stănică, dar când i-au bătut ucrainenii pe moldoveni așa de tare, de le-au luat mai toate cetățile?

Stănică strânge din umeri:

– Nici eu nu știu, că nu ne-au predat încă toate acestea la istorie...

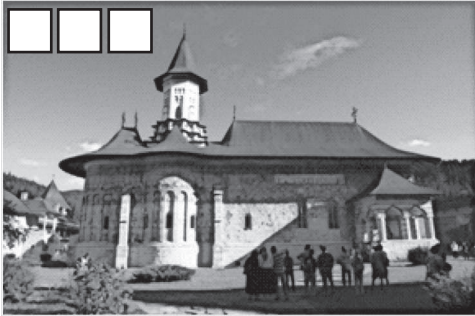
– Eh, face Dănuț dezamăgit și se gândește în sinea lui: ”Păcat că nu-i bunelul aici, că el îndată le-ar spune-o tuturor:

– Să nu râdeți de băiat, că întrebarea vină n-are, chiar dacă răspunsu-i cu supărare”.

Aurel Scobioală

- Scrie denumirile monumentelor de arhitectură reprezentate în imaginile de mai jos.

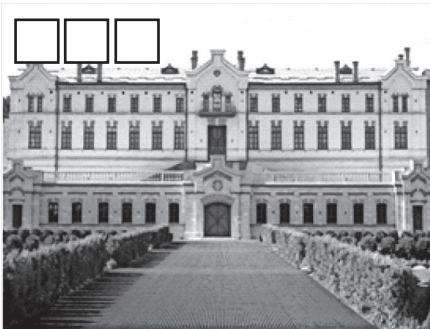

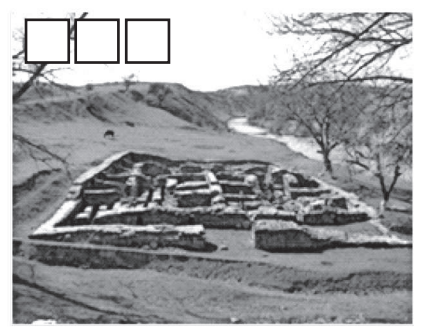

- Marchează în casetele de mai sus cu:
„!” – monumentele de arhitectură pe care le-ai vizitat și cu „V” cele pe care ai vrea să le vizitezi;
„X” – monumentele istorice;
„+” – monumentele renovate.

- Studiază imaginile. Cum crezi, care dintre landșafturi sunt create de natură și care de către om?

- Cuvântul "landșaft" provine din limba germană și înseamnă "peisaj geografic", un teritoriu care posedă trăsături proprii în ceea ce privește relieful, clima, vegetația, fauna, apele, solurile și activitatea omului.

- Alege una dintre afirmațiile de mai jos. Găsește cât mai multe argumente pentru ea.

Oamenii sunt obligați să protejeze obiectivele arhitecturale.

Oamenii pot crea alte monumente de arhitectură în locul celor vechi.

- Activitate în perechi. Scrie în tabelul de mai jos reguli de comportare în preajma monumentelor de arhitectură: Așa DA!/Așa NU!

Așa DA!	Așa NU!

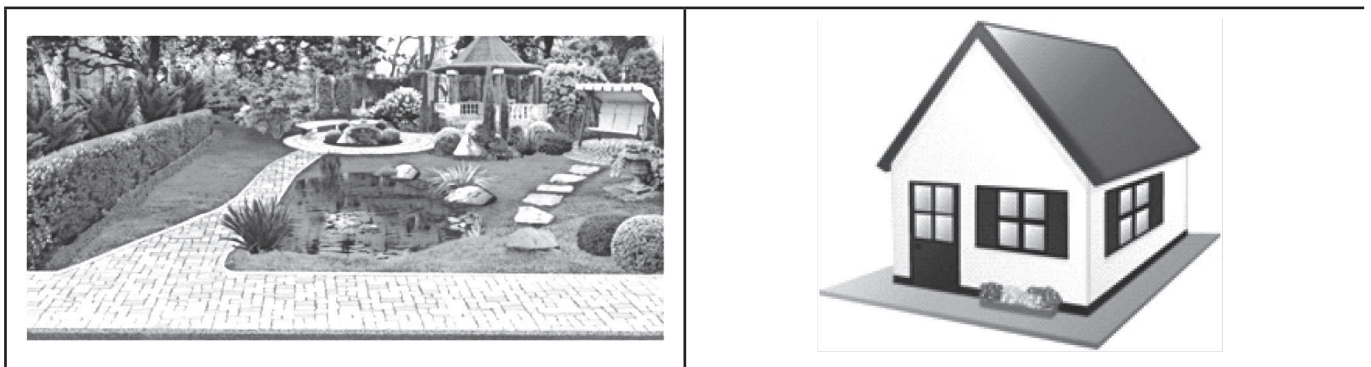
- **Alege un monument de arhitectură din Moldova și realizează un pliant, care va conține:**

- imagini;
- denumirea și localizarea acestuia;
- o descriere succintă;
- măsuri de protejare și întreținere;
- reguli de comportare în preajma acestuia;
- atenționări și recomandări pentru securitatea vizitatorilor.

- **Privește proiectul unui landsaft. Stabilește:**

- trei lucruri care te-au impresionat;
- două lucruri pe care ți-ai dori să le modifici;
- un titlu sugestiv pentru această grădină.

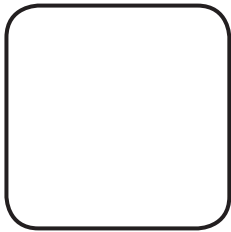

- **Activitate în echipe. Elaborați proiectul pentru landsaftul unei grădini, al unui parc.**

- **Stabilește, pentru un prieten venit din altă țară, traseul unei excursii care să includă vizitarea unora dintre capodoperele arhitecturale ale Republicii Moldova.**

CĂLĂTORIA 9

EVENIMENTE ISTORICE CARE NE REPREZINTĂ

- Eveniment** – întâmplare importantă în viața socială ori particulară; fapt remarcabil.
- Mărtor,-ă** – persoană care asistă sau a asistat la o întâmplare, la o discuție, la un eveniment.

- **Înscrie în tabel evenimente la care ai participat sau ai fost martor.**

Evenimente de familie	Evenimente școlare	Evenimente sociale

- ✓ *La care dintre ele ai participat cu plăcere? Subliniază-le.*
- ✓ *Care dintre ele îți par cele mai importante? De ce?*

- **Colorează din șirul evenimentelor istorice enumerate mai jos:**
 - cu galben – pe cele care au avut loc cu mai mult de 100 de ani în urmă;
 - cu roșu – pe cele care au avut loc cu mai puțin de 100 de ani în urmă;
 - cu albastru – pe cele care au avut loc după nașterea ta.

Marea Unire, 1918	Domnia lui Ștefan cel Mare, 1457-1504	Marea Adunare Națională, 1989
Adoptarea Constituției Republicii Moldova, 1994	Cel de-al doilea război mondial, 1939-1945	Semnarea Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană, 2014
Proclamarea Independenței Republicii Moldova, 1991	Unirea Principatelor Române, 1600	Prima datare istorică a localității tale
Studierea cursului opțional „Cultura bunei vecinătăți”	Întemeierea Țării Moldovei Independente, 1359	Alegerea primului președinte, 1990

- **Bifează evenimentele care, în opinia ta, ne-au făcut cunoscuți peste hotarele țării.**
- **Marchează-le cu „!” pe cele la care au participat părinții sau bunicii tăi (alte rude).**

- Plasează pe linia timpului, în ordine cronologică, câteva evenimente:

din țară

□	□	□	□	□

din localitate

□	□	□	□	□

din familia ta

□	□	□	□	□

- Citește legenda. Ce eveniment istoric este descris în legendă? Când a avut loc? Ce impact a avut acesta?

LEGENDA ÎNTEMEIERII MOLDOVEI

Era odată un voievod pe nume Dragoș, care trăia în acea parte din România care se numește Maramureș. Era bun gospodar și cârmuitor dibaci, dar și meșter vânător. Îi plăcea tare mult să vâneze zimbri, urși, cerbi, căprioare, mistreți și lupi.

Cu vitejii lui din Maramureș, Dragoș a trecut munții la răsărit, ca să-i ajute în lupta cu tătarii. Prin munți, în calea lui Dragoș și a vitejilor săi, a ieșit un bour sau zimbru, mai mare ca un taur, cu coarne țepoase, cu grumaz gros, cu copite tari, cu păr lung negru, cu ochi holbați, fioroși, cu nări largi.

Întâi l-a simțit cățelandra lui Dragoș, numită Molda. Și, simțindu-l, a alergat după el, lătrând ascuțit. Dar oricât de fioros era acel bour, Dragoș tot l-a ochit cu săgeata și l-a înțepat cu sulița. Rănită, plină de sânge, acea fiară a mai fugit încă mult prin pădurea cu arbori înalți. Ba a trecut și un râu cu apă mare; Molda, după dânsa, gonea, gonea din răspuțeri s-o prindă. Dar râul fiind adânc și valurile lui repezi, biata cățelandră Molda s-a înecat.

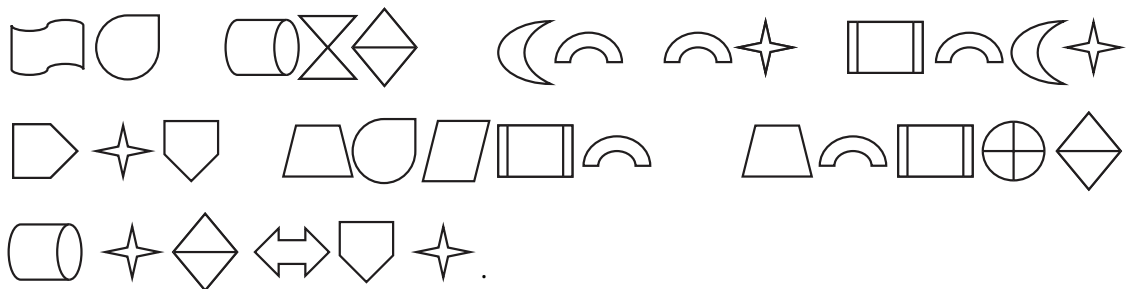
Călări, Dragoș cu vitejii lui au trecut râul, au lovit zimbrul drept între coarne și, în sfârșit, l-au doborât. Foarte mult s-a bucurat Dragoș de această biruință, dar mult i-a părut rău de pierderea cățelandrei. În amintirea ei a numit acel râu Moldova.

Apoi, Dragoș a trecut încă mai departe și a ajutat pe românii din această parte a țării să-i alunge pe tătarii cel răufăcători. Când s-a întors din luptă, biruitor, românii l-au ales voievod și l-au poftit să conducă această parte din țară, pe care au numit-o tot Moldova, de la numele râului.

Dumitru Almaș (Povestiri istorice)

- **Descifrează afirmația lui Homer.**

- **Explică, în 3-4 propoziții, sensul afirmației descoperite.**

- **Citește poezia.**

CĂMĂȘILE

A fost război.
 Ecoul lui
 Și-acum mai este viu.
 Cămăși mai vechi, mai noi –
 Amară amintire de la fiu.
 De-atâtea ori fiind
 Pe la izvor spălate,
 S-a ros de-acum uzorul
 Și, alb, bumbacul
 S-a rărit în spate
 Și nu le-a îmbrăcat de mult
 Feciorul.
 Cămăși mai vechi, mai noi –
 A fost război.

Ci maica lui
 De ani prea lungi de-a rândul
 Tot vine la izvoare:
 Ea și gândul.
 Și iar luând cămășile în poală,
 De cum ajunge sâmbăta,
 Le spală.
 Căci mâine
 Fac băieții horă-n sat,
 Și fete multe-s:
 Câte-n flori albine.
 Și-atunci băiatul ei, cel drag băiat,
 Cu ce se-mbracă, bunul,
 Dacă vine?

Grigore Vieru

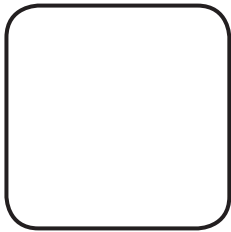
- ✓ *Consecințele cărui eveniment istoric sunt descrise în poezie?*
- ✓ *De ce băiatul nu s-a întors acasă?*
- ✓ *De ce mama continuă să-l aștepte?*

- **Imaginează-ți că ești autorul unui manual de istorie. Utilizând sintagmele *evenimente, istorie a țării, lăcașe sfinte, cetăți milenare, datini strămoșești, port popular, jocuri de copii*, scrie un mesaj pe care dorești să-l citească (la alegere):**

- un elev din clasa a IV-a;
- o persoană pasionată de istorie;
- învățătoarea ta;
- președintele țării.

VOIEVOZI ȘI CONDUCĂTORI CARE NE-AU PROSLĂVIT ȚARA

- Citește poezia.

ȘTEFAN-VODĂ...

– Bunicuțele, mai spune-mi Despre Ștefan, zis cel Mare! Despre faptele-i mărețe Fără de asemănare... – Apoi, Ștefan-Vodă-al nostru, Dacă vede că dușmanul E cât frunză și cât iarbă, El având oșteni puțini, Zice: „Noi ne vom retrage Unde sunt coclauri multe, Neștiute de străini...” Turcii – mulți, Cât vezi cu ochii, Și-narmați până în dinți... Vodă-avea oștiri puține Dar era isteț și aprig! Turcii, cât erau de mulți Dar se întorceau înfrânți. Ba-i mâna în codrii deși, Ba-i ducea în loc pustiu Și de fiecare dată Se-ntorcea din lupte viu. Ne-a rămas îndemnul lui: „Nu lăsați Neamul, nici Țara În robia nimănu!” Când începi a număra, Patruzeci și șapte-i mult? – Foarte mult timp, mi se pare...	– Apoi, iată-atâția ani A avut Moldova parte De domnia lui Ștefan. Ștefan-Mare și-nțelept! Pentru noi e ca un soare... – O să-l văd pe Ștefan? Când? – Ștefan-Vodă nu mai este, Voievodul a murit... E un monument de piatră, O sculptură de granit... Ține sabia în jos, Numai crucea ridicată, Parcă vrea să zică: „Pace! Iar războaie – niciodată!” – Noi avem la grădiniță O baghetă fermecată: Piatra s-o atingi – învie! Ne-a spus ieri educatoarea. Am s-o rog, o să mi-o dea... Nu mă crezi? – Te cred, te cred, Scumpă nepoțica mea! Dar... Să-ți spun: În piatră-i chipul, Ștefan Vodă-acolo nu-i. E înmormântat la Putna! Doarme... Dar de sus veghează Peste țărișoara lui...

Claudia Partole

- ✓ Cine i-a povestit fetei despre domnitorul Moldovei?
- ✓ Ce ați aflat nou despre Ștefan cel Mare?
- ✓ Cum a reușit domnitorul să câștige atâtea lupte?
- ✓ Unde se află monumentul lui?
- ✓ Ce instituții poartă numele lui Ștefan cel Mare?

- **Recunoaște voievozii și conducătorii din imagini, dar și din descrieri. Stabilește corespondențe.**

Cel dintâi și mai mare, tu, rege,
Ai făcut plaiul sfânt să se-nchege,
Ai zidit temelii de granit
Pentru neamul tău falnic ivit.
Ai purtat glas de lup peste zări,
De la ape, la munte, la mări...

Ștefan, domnul țării, pe cei mai mari unește
La Suceava veche și-astfel le vorbește:
– Fiul meu cel june! Voi, români doriți!
Moartea mă culege dintr-ai mei iubiți...

De la lungi războaie, Mihai cu mărire
Intră-n capitală cu a lui oștire.
El se urcă-n tronu-i mândru ocolit.
Cei ce au puterea astfel i-au vorbit:
– Doamne! Focul arde în această țară.
Încă ieri cu ură mulți se răsulară...

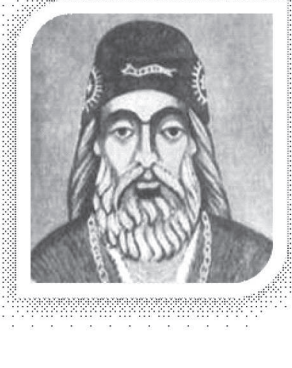
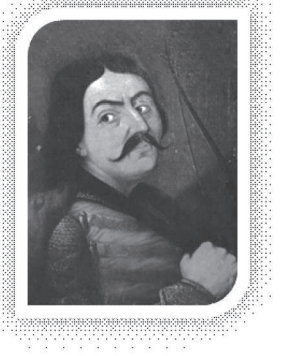
Într-o sală-ntinsă, printre căpitani,
Stă pe tronu-i Mircea încărcat de ani.
Curtea este plină, țara în mișcare,
Soli trimiși de Poartă vin la adunare...

Dragoș, mândru ca un soare,
A plecat la vânătoare.
Ghioaga și săgeata lui
Fac pustiul codrului!
Cerbul moare, urșii pier
Și vulturii cad din cer...

Ca țărâna mă-nchin, te înalț în memorii,
Strămoșul meu, te-mbrac în versul de glorii,
Istoria te-a botezat Alexandru cel Mare și Bun,
Un simbol de iubire-absolută
Pentru neamul și plaiul străbun!

Decebal către popor:
– Eu nu mai am nimic de spus!
Voi brațele jurând le-ați pus
Pe scut! Puterea este-n voi
Și-n zei! Dar vă gândiți, eroi,
Că zeii sunt departe, sus,
Dușmanii lângă noi!

Alexandru Ioan Cuza
Om de seamă, Domnitor,
A înfăptuit Unirea
A două țări într-un popor.

- ✓ Prin ce s-a remarcat fiecare dintre aceste personalități?
- ✓ Cunoști și alte personalități care au lăsat urme în istoria Moldovei? Dă câteva exemple.

- **Ce însușiri ale lui Ștefan cel Mare se desprind din faptele sale:**

- i-a învins în bătălii pe cei care îi atacau țara:
- a construit mănăstiri și biserici:
- a înălțat cetăți, a sprijinit comerțul:
- a făcut dreptate celor mulți și săraci:
- poporul l-a cântat în balade:

- **Continuă ideea mesajului cu încă 2-3 enunțuri:**

Suntem un popor. Strămoșii noștri au făcut ce au putut. De acum înainte _____

- **Scrive în casete calitățile care i-au ajutat pe conducătorii, voievozii Moldovei să mențină pacea în țară și să o transforme în una prosperă.**

- **Ascultă poezia în limba găgăuză. Citește traducerea.**

VATAN

Orada güneş raatlı,
 Çöşmedän sucaaz datlı.
 Mamusu bizi bekleer –
 O topraa Vatan dener!

PATRIA

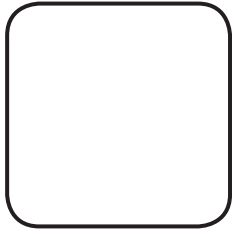
Unde soarele e darnic
 Și-i dulce apa de izvor,
 Unde mama ne așteaptă –
 E țara de care mi-e dor!

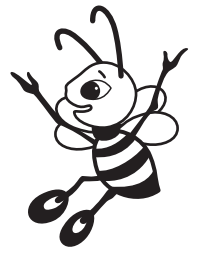
- **Citește textul de mai jos.**

„Am spus de multe ori că moldovenii trebuie să se deștepte, să muncească mult la învierea lor națională, adică la trezirea poporului lor, și să lupte pentru drepturile cele la care năzuiesc toți binevoitorii ei... Căci dacă nu va fi îndeplinită această datorie, apoi noi o să fim vinovați de pieirea noastră”. *Mihail Sadoveanu*

LIDERII NOȘTRI RELIGIOȘI

- Cere ajutorul maturilor pentru a-i recunoaște pe liderii religioși din imagini. Stabilește corespondențe.

Petru Movilă	Gavriil Bănulescu-Bodoni	Mitropolitul Varlaam
Ierarh Dosoftei	Vasile Lupu	Alexei Mateevici

- Citește, împreună cu ceilalți colegi de clasă, informația despre viața și activitatea unor lideri religioși din Moldova, cunoscuți și peste hotarele ei (pagina 87). Cum crezi, ce au ei comun?

- Cunoști și alți lideri religioși? Povestește-le despre ei colegilor. De ce sunt considerați „lideri”?

- Discutați în perechi, apoi scrie ce calități trebuie să posede un lider spiritual modern.

- Restabilește proverbele. Colorează-le cu galben pe cele bulgare și cu oranj pe cele găgăuze.

Yaptıysan sän erdä ilik – (<i>Dacă faci un bine –</i>)	ilik yapılêr. (<i>pentru bine.</i>)
Добрият човек (<i>Omul bun</i>)	imektän paalı. (<i>e mai scumpă ca mâncarea.</i>)
li seläm (<i>O vorbă bună</i>)	evin olar çıçeklik. (<i>casa îți va prospera.</i>)
ililik için (<i>Binele se face</i>)	лошо не търпи. (<i>nu tolerează răutatea.</i>)
Познава се по лицето, (<i>Omul cu inimă bună</i>)	че му е добро сърдцето. (<i>se cunoaște după chip.</i>)

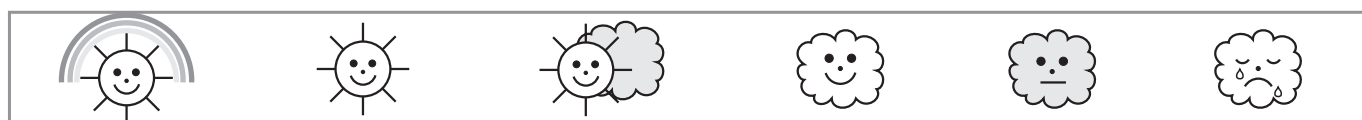

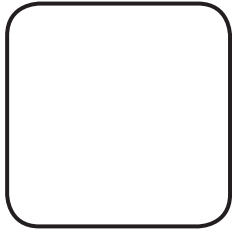
- Folosește alfabetul cifrat de la pagina 85 și scrie unul din proverbele restabilite.

- Completează tabelul de mai jos. Răspunde la întrebări mai întâi tu, apoi roagă să răspundă doi colegi. Compară răspunsurile.

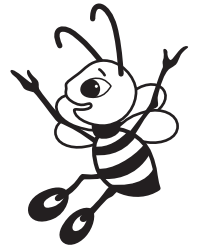
	Răspunsul meu	Răspunsul unui coleg	Răspunsul altui coleg
Care dintre liderii spirituali te-a impresionat? De ce?			
Cum pot influența liderii spirituali educația?			
Ce rol au ei în istoria țării?			
Trebuie oamenii să aibă încredere în acești lideri? De ce?			

CĂLĂTORIA 12

SCRIITORI DIN MOLDOVA

- **Înscrie în casetă numele scriitorului, recunoscând fragmentul din opera sa: Grigore Vieru, Mihai Eminescu, Spiridon Vangheli, Claudia Partole, Nicolae Dabija, Alecu Donici, Vasile Alecsandri, Alexei Mateevici, Arcadie Suceveanu, Vasile Romanciuc, Petru Cărare, Ion Creangă.**

Doi oameni, cunoscuți unul cu altul, călătoreau odată, vara, pe un drum. Unul avea în traista sa trei pâini, și celălalt două pâini. De la o vreme, fiindu-le foame, poposesc la umbra unei răchiți pletoase, lângă o fântână cu ciutură, scoate fiecare pâinile ce avea și se pun să mănânce împreună, ca să aibă mai mare poftă de mâncare.

Împărat slăvit e codrul,
Neamuri mii îi cresc sub poale,
Toate înflorind din mila
Codrului, Măriei-Sale.
Lună, Soare și Luceferi
El le poartă-n a lui herb,
Împrejuru-i are dame
Și curteni din neamul Cerb.

Limba noastră îi aleasă
Să ridice slava-n ceruri,
Să ne spuie-n hram și-acasă
Veșnicele adevăruri.
Limba noastră-i limbă sfântă,
Limba vechilor cazanii,
Care o plâng și care o cântă
Pe la vatra lor țărani.

Sub stele trece apa
Cu lacrima de-o seamă,
Mi-e dor de-a ta privire,
Mi-e dor de tine, mamă...
Tot cască gerul iernii
Cu vifore în coamă.
Mi-e dor de vorba-ți caldă,
Mi-e dor de tine, mamă.

Eu știu că, eu știu că, eu știu că –
Repetă mereu doamna Știucă.
Crapul crapă de ciudă,
Nu poate s-o mai audă.
Eu știu că: $2 \times 4 = 8$ plățici,
Când mai mari și când mai mici.

S-a adunat toată ulița să-l petreacă pe
Guguță la școală. Surioara îl ajuta să ducă
florile, din urmă venea tata cu banca lui
Guguță în mașină. Directorul și-a prins toate
medaliile în piept, a ieșit în poarta școlii și a
dat mâna cu Guguță.

De Paști în satul vesel, căsuțele-nălbite
Lucesc sub a lor malduri de trestii aurite,
Pe care cocostârcii, înfipti într-un picior,
Dau gâtul peste aripi, tocând din ciocul lor.

– Bunicuțule, mai spune-mi,
Despre Ștefan, zis cel Mare!
Despre faptele-i mărețe
Fără de asemănare...

Ești prietenilor pururi
Credincios –
Nu-i pe lume om ca tine
Mai frumos!
Ai pe lume un prieten
Devotat –
Nu-i pe lume om ca tine
Mai bogat!

Copile,-ți las drept moștenire
această limbă fără moarte
și plină de dumnezeire –
să-i duci lumina mai departe.
Tu limba ta s-o îndrăgești –
găseasc-o unii cioturoasă –
pe mama ta cum o iubești
nu de atâta că-i frumoasă.

Ionică și Petrică,
Frățiori, demult se ceartă:
Pe bunic și pe bunică
Vor în două să-i împartă...
Iar bunicii, fericiți,
Râd întregi, neîmpărțiți.

...Însă, pe cât am aflat,
Sacul în iaz nu s-au tras,
Ci tot pe loc au rămas.
Așa-i și la omenire,
Când în obște nu-i unire:
Nici o treabă nu se face
Cu izbândă și cu pace.

• **Enumeră 3 scriitori din Moldova (vezi și exercițiul precedent) care:**

- au compus poezii despre natură: _____
- au compus poezii despre părinți: _____
- au compus poezii despre țară: _____
- sunt în viață: _____
- scriu/au scris poezii: _____
- pe care ai vrea să-i întâlnești: _____
- semnează lucrări pentru copii: _____
- ale căror opere îți plac: _____
- ți-au fost recomandați de bibliotecară: _____

• **Ascultă fragmentele de mai jos. Recunoaște opera și autorul.**

МАМИН ДЕНЬ

Вот подснежник на поляне,
Я его нашел.
Отнесу подснежник маме,
Хоть и не расцвел.

И меня с цветком так нежно
Мама обняла,
Что раскрылся мой подснежник
От ее тепла.

ПОДСНЕЖНИКИ

Однажды Гугуцэ нашёл семь копеек. Не больше и не меньше. Опустил он монетки в самый глубокий карман, три дня туда не залезал: вдруг рядом с прежними новые монетки заведутся? Но в кармане, кроме гвоздя, ничего нового не обнаружилось.

Сестрёнка сказала, что в её кармашке деньги сами не заводятся. Насчёт папиного кармана брат с сестрой ничего сказать не могли: его не было дома.

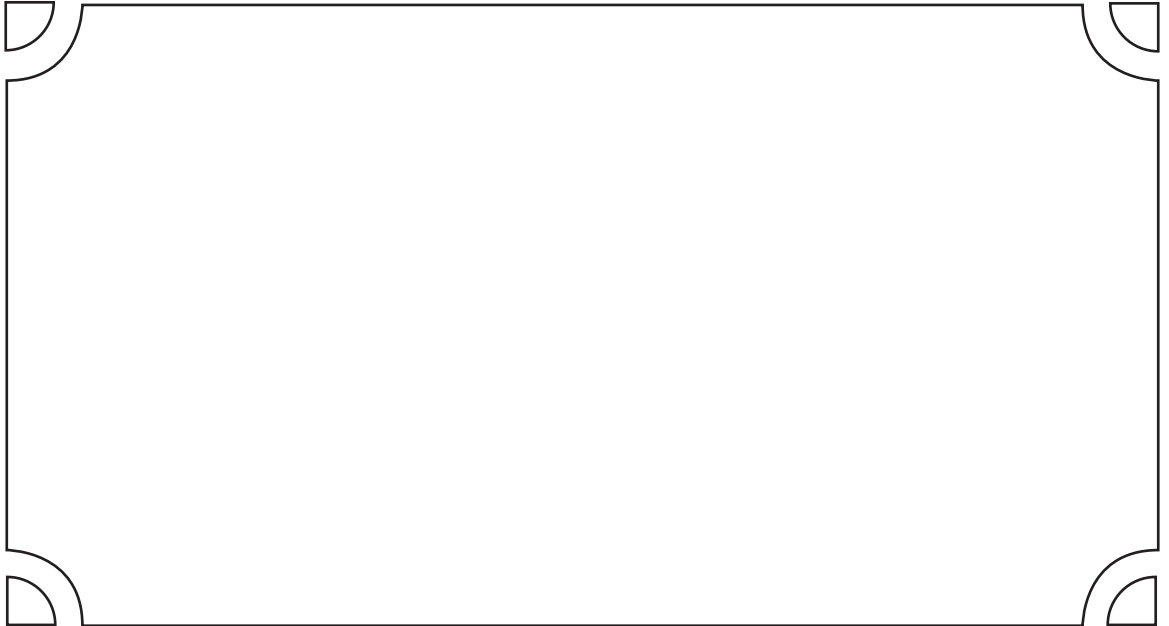
КАК ЛИСА МЕДВЕДЯ ОДУРАЧИЛА

Жила-была лиса, хитрая, как все лисы. Ночку целую бродила она в поисках пропитания и так ничего и не нашла. А как наступил ясный день, вышла лиса на дорогу, легла под куст и задумалась – что бы ей такое сотворить, дабы раздобыть съестного.

Лежа так, мордой на лапах, учуяла вдруг лиса рыбный дух. Тут она чуть приподняла голову и, глянув вниз вдоль дороги, увидела приближающуюся подводку, которую тащила пара волов.

- **Иллюстриază un fragment.**

- **Organizează, împreună cu câțiva colegi de clasă, un recital de poezie din creația scriitorilor din Moldova.**

- **Folosește alfabetul cifrat de la pagina 85 și scrie titlul unei poezii. Propune-i colegului de bancă să numească autorul.**

- **Stabilește corespondențe dintre portretul scriitorului și informațiile despre el.**

Este unul din coautorii „Abecedarului” editat în anul 1970, apoi în 1990.

O stradă din orașul Chișinău îi poartă numele.

A publicat peste 20 de volume de poezie, cărți pentru copii, abecedare. A tradus din limba ucraineană și rusă.

A scris povestea „Frumoasa lumii”.

A realizat în 2006 un proiect de proporții „Carte de citire și gândire” pentru clasele I-IV în 4 volume.

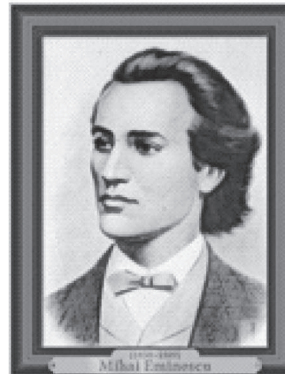
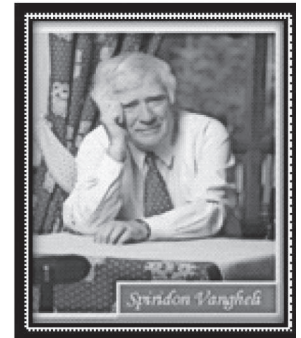
A scris versurile pentru cântecele din filmul cu desene animate ”Maria Mirabela”.

Are instalat un bust pe Aleea Clasicilor din Grădina Publică din Chișinău.

Este apreciat pentru cărțile destinate copiilor: „ȘTIUCA la școală”, „Dacă vrei să fii Columb”, ș.a.

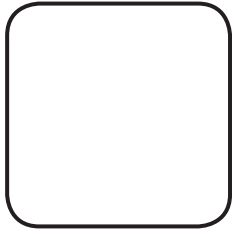
Este recunoscut datorită măiestriei basmelor, poveștilor, mai ales datorită „Amintirilor din copilărie”.

A fost director al Bibliotecii Centrale, profesor suplinitor, revizor școlar pentru județele Iași și Vaslui.

- **Scrive un mesaj unui scriitor.**

CĂLĂTORIA 13

COMPOZITORI DIN MOLDOVA

- Explică sensul cuvintelor de mai jos. Cere ajutorul unui matur.

Doină – _____

Compozitor – _____

- Citește textul.

DOINA-I LEGE, DOINA-I CÂNT

Bunelul, încă de dimineață cum iese la prășit, îngână unul și același cântec: "Toată viața cât trăiești, bine faci, bine găsești...". Nepoții alături smulg buruienile și ascultă.

– Dar mai departe, bunele? Întreabă Stănică.

– Ce mai departe? nu înțelege bunelul.

– Alte cuvinte nu mai sunt, numai atâta-i cântecul?

– A-a, face bunelul. Păi îs de-ajuns și atâtea. Că asta-i o doină, o lege străveche.

Băieții rămân o clipă nedumeriți.

– Cum adică, și doină, și lege? se miră Stănică. Ce are una cu alta?

– Are, măi băieți, căci pentru străbunii noștri doine se numeau legile țării, regulile de comportare între oameni pe pământul ista.

– Și străbunii cântau... legile? nu-i vine la socoteală lui Stănică.

– Da, căci tare puțini știau carte, iar legile trebuia să le cunoască fiecare. De atâta se adunau, și unul mai cărturar le citea, iar ceilalți le cântau împreună. Pe urmă le repetau la șezători, când ieșeau la arat, la semănat... cântau și lucrau, zice bunelul dând îndesat cu sapa. Că legea nu se cântă cu mâinile în șolduri.

Nepoții prind aluzia și umblă și ei mai repede printre rânduri. Dar cu urechile pâlnie spre bunel.

Frunză verde, foaie lată,

Eu de mamă și de tată

Nu mă lepăd niciodată.

Apoi, după ce o cântă tustrei împreună de câteva ori, bunelul își mai amintește una:

Un pământ, un neam, un grai –

Fără ele viață n-ai.

Și încă una:

Cu cât munca-i mai plăcută,

Cu-atât ziua e mai scurtă.

Tot așa, din doină în doină, băieții nici nu bagă de seamă când ajung cu lucrul tocmai în celălalt capăt al semănăturii.

*Doina-i lege, doina-i cânt,
Ea ne ține pe pământ.*

Arcadie Suceveanu

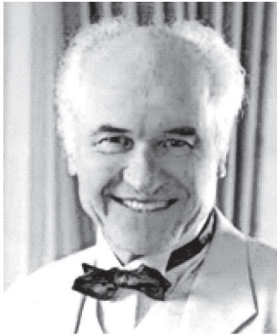
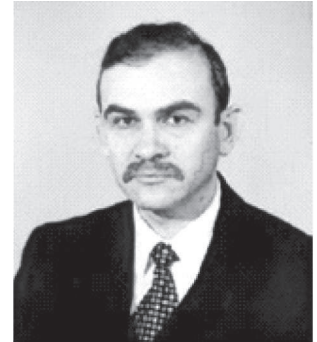
✓ Cine este autorul doinelor? Dar cine le interpretează?

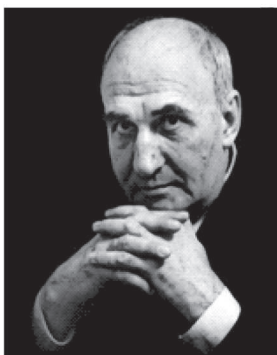
- Descoperă numele muzicienilor, compozitorilor din Republica Moldova care sunt recunoscuți pentru aportul lor mare la dezvoltarea tezaurului muzical autohton, dar și mondial.

- **Citește informația de la pagina 88. Alege 3 compozitori și completează tabelul de mai jos.**

Numele compozitorului	Două lucruri nou aflate, care te-au impresionat	Un lucru pe care ai vrea să-l afli

- **Scrive numele altor compozitori (contemporani) din Moldova. Compară răspunsul tău cu răspunsurile colegilor.**

- **Poți cânta la vreun instrument muzical? Ți place să compui melodii? Dacă ai fi fost compozitor, ce piesă muzicală ai fi vrut să creezi: operă, balet, simfonie, cântec ș.a.? Care ar fi fost mesajul ei?**

„Limba noastră”, semnată de Alexei Mateevici, a devenit imnul Moldovei în anul 1994. Poezia a fost publicată pentru prima dată la 21 iunie 1917, în ziarul „Cuvânt moldovenesc”. Compozitorul Alexandru Cristea a scris melodia pentru această poezie în anul 1930.

- **Învăță și interpretează Imnul Republicii Moldova. Ascultă și versiunea rusă a acestuia.**

LIMBA NOASTRĂ

Limba noastră-i o comoară
În adâncuri înfundată,
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată.

Limba noastră-i foc ce arde
Într-un neam, ce fără veste,
S-a trezit din somn de moarte
Ca viteazul din poveste.

Limba noastră-i frunză verde,
Zbuciumul din codrii veșnici,
Nistrul lin, ce-n valuri pierde
Ai luceferilor sfeșnici.

Limba noastră-i limbă sfântă,
Limba vechilor cazanii,
Care-o plâng și care-o cântă
Pe la vatra lor țăranii.

Răsări-va o comoară
În adâncuri înfundată,
Un șirag de piatră rară
Pe moșie revărsată.

*Versuri: Alexei Mateevici
Muzică: Alexandru Cristea*

Наш язык, наш клад нетленный
От безверия укрытый,
Свет жемчужин драгоценных,
Над отчизною разлитый.

Наш язык — душа живая
Пробуждённого народа.
Он воспрянул, разрывая
Сна мертвящие тенета.

Наш язык — узор прекрасный,
Кодры, шорох листопада.

Плѣс Днестра, в котором ясно
Догорают звѣзд лампы.

Нет ему в веках забвенья,
Что забыто — воскресите,
Пыль эпох с него сотрите, —
Жаждет он освобожденья.

Да пребудет он нетленным
От безверия укрытый,
Свет жемчужин драгоценных
Над отчизною разлитый

Traducere: D. Olicenko

- Citește poezia „Orașul meu cu umeri albi de piatră”, autor Gheorghe Vodă. La sfârșitul anului 1971, compozitorul Eugen Doga creează melodia pentru această poezie. Cântecul a fost scris pentru documentarul „Chișinău, Chișinău” (Studioul „Moldova-Film”). Este unul dintre simbolurile capitalei noastre. În prezent, este Imnul orașului Chișinău.

ORAȘUL MEU CU UMERIALBIDE PIATRĂ

Orașul meu cu umeri albi de piatră,
În ploie de soare zi de zi scăldat,
Cu ani cinci sute așezați la vatră
Trecutul glorios și zbuciumat.

Mai tânăr și frumos ca niciodată
Având în schele-un falnic viitor,
Tu te înalți cu fruntea luminată —
Orașul meu, al tău, al tuturor.

Mai tânăr și frumos ca niciodată,
Având în schele-un falnic viitor,
Tu te înalți cu fruntea luminată —
Orașul meu, al tău, al tuturor.
Orașul meu, oraș.

Gheorghe Vodă

МОЙ БЕЛЫЙ ГОРОД

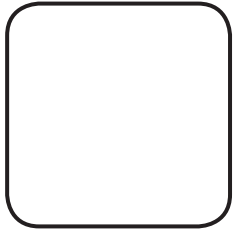
Мой белый город, ты цветок из камня,
Омытый добрым солнечным дождем,
Как ветрами, овеян ты веками,
Как песня, в сердце ты живёшь моем.

Мой теплый город в переливах света,
И в зелени, и в звездах, и в огнях,
Я так люблю, когда встают рассветы
На улицах твоих и площадях!

Мой белый город, вечный, как сказанье,
В тебе наш труд и молодость, и смех.
Я чувствую всегда твое дыханье —
Ты мой, ты наш, и ты открыт для всех.
Город мой родной!

Traducere: Vl. Lazarev

CĂLĂTORIA 14

MIJLOACE DE COMUNICARE: TRECUT ȘI PREZENT

ÎNTREBĂRI COLORATE

Rog să-mi spui, domniță Nalbă,
De ce porți rochiță albă?
Vreau să știu, voinice Mac,
De ce roșul ți-i pe plac?
Pepeni copti, bătrâne Carpen,
Spuneți: cum e să fii galben?
Doamnă Iarbă, te vei pierde

Dacă nu te-mbraci în verde?
Glie sfântă, viața-ntreagă
Te-a-ncălzit culoarea neagră?
Dumneata, mărite Astru,
Ce-ai băut, de ești albastru?
...Spune-mi, Curcubeu vărgat,
Ce culoare mi-a scăpat?

Arcadie Suceveanu

- ✓ De la cine putem împrumuta culori, conform poeziei?
- ✓ De ce poetul a „colorat” întrebările?
- ✓ Care din culorile poeziei îți plac mai mult? De ce?
- ✓ Cine crezi că este cel mai bun prieten al culorilor? Dar cel mai bun pictor?

- **Stabilește corespondențe.**

PICTURĂ	– ramură a artelor plastice care interpretează realitatea în imagini vizuale, prin forme colorate;
SCULPTURĂ	– artist care se ocupă cu sculptura;
SCÚLPTOR	– lucrare artistică executată de un pictor: tablou, pânză;
PÍCTOR	– pictor specializat în peisaje;
PEISAGÍST	– ramură a artelor plastice care își propune să creeze imagini artistice prin cioplirea sau modelarea unui material;
PORTRETÍST	– pictor sau sculptor specializat în portrete;
	– lucrare a unui sculptor; ornament sculptat;
	– artist plastic care se ocupă cu pictura.

- **Scrie, cu ajutorul învățătorului, 2 asemănări și câte 2 deosebiri dintre pictori și sculptori.**

Și pictorii, și sculptorii:

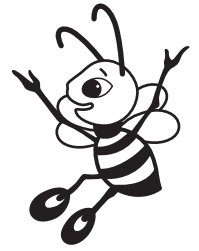
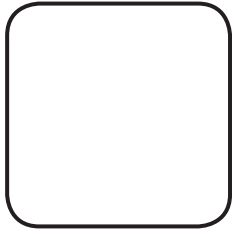
✓

✓

Pictorii, spre deosebire de sculptori:

✓

MIJLOACE DE COMUNICARE: TRECUT ȘI PREZENT

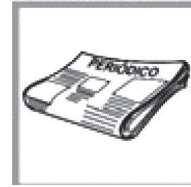
- Estimează ce vârstă are fiecare dintre mijloacele de comunicare prezentate în imagini. Compară răspunsurile tale cu cele ale colegilor.

SCRISOARE

___ ani

ZIAR

___ ani

RADIO

___ ani

TELEVIZOR

___ ani

TELEFON

___ ani

INTERNET

___ ani

- Cum era răspândită informația și cum comunicau oamenii la distanță înainte de apariția acestor mijloace de comunicare?

- Scrie care este rolul fiecărei meserii prezentate în imagini.

✓ _____

✓ _____

✓ _____

✓ _____

✓ _____

✓ _____

POSTAS

ZIARIST

ACTOR

PREZENTATOR

SCRIITOR

OPERATOR

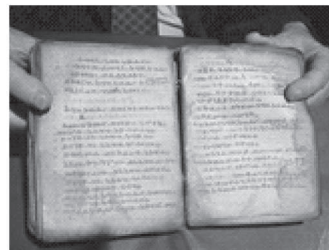
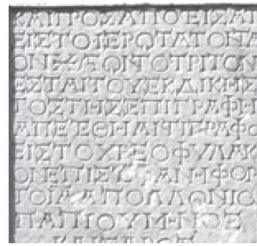

- **Citește informația de mai jos. Colorează/subliniază cu verde 3 informații noi și cu galben – 3 lucruri știute.**

Din cele mai vechi timpuri, oamenii transmiteau urmașilor, din generație în generație, informații despre cele mai interesante și importante evenimente din viața lor. Înainte de inventarea scrierii, acestea erau transmise pe cale orală, din gură în gură. E

adevărat că, de la un povestitor la altul, mesajul se distorsiona, pierdea din detalii. Odată cu descoperirea scrisului, a apărut posibilitatea de a transmite informațiile cu exactitate și de a le păstra vreme îndelungată. La începuturi, materialele și instrumentele de scris erau foarte diferite. De exemplu, pietrării ciopleau textul, imaginile pe pietre. Cu timpul, oamenii au

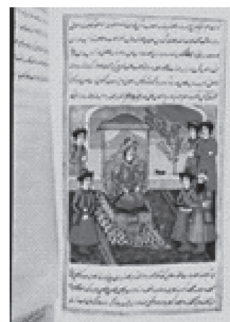

învățat să se folosească de pene și cerneală. Strămoșii noștri îndepărtați au scris pe tulpini de plante, papirus, scoarță de copac; pe plăci de piatră, din argilă sau ceară; pe vase din ceramică. Puțin mai târziu, a fost inventat pergamentul, care era foarte comod, deoarece putea fi refolosit, după o spălare cu apă. Pergamentul a fost înlocuit cu hârtia, care a fost fabricată pentru prima dată în China. Aceasta a ajuns la europeni cu circa 1200 de ani în urmă. Apariția hârtiei a redus foarte mult costul de producere a manuscriselor, iar descoperirea tiparului a favorizat apariția a numeroase cărți.

- **Citește informația de mai jos și completează tabelul.**

În Republica Moldova există multe monumente istorice. Sunt rămășițe ale vechilor cetăți, fortărețe, cimitire, biserici, obiecte de cultură etc. Acestea ne-au fost lăsate drept moștenire de cei care au trăit cu mii și sute de ani în urmă. O comoară aparte reprezintă obiectele cu desene și inscripții. Datorită acestor descoperiri, istoricii ne pot relata despre viața oamenilor din Moldova, despre evenimentele importante ce au avut loc pe teritoriul ei. De exemplu, numele încrustate pe vasele de lut ne permit să aflăm cine le-a confecționat. Inscripțiile de pe pietrele funerare ne furnizează numele cetățenilor de onoare ai localității: persoane publice, meșteșugari, oameni de cultură. Inscripțiile și desenele de pe fortărețe, turnuri, porți, temple ne „povestesc” despre construcțiile care le-au zidit și evenimentele imortalizate.

Informații valoroase despre trecutul nostru au fost descoperite în manuscrisele vechi: documente și cărți scrise de mână (până la apariția tiparului). Cronicile, descrieri vechi ale evenimentelor istorice, erau scrise de cronicari și multiplicat de copişti. Acestea, dar și cărțile religioase, erau bogate în imagini – adevărate opere de artă.

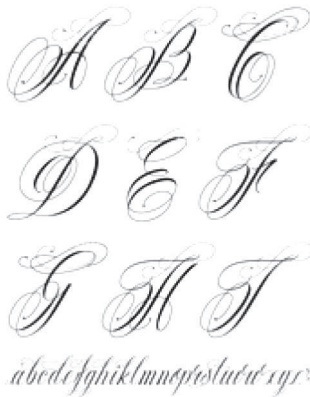
Două lucruri noi	Două lucruri curioase	Un lucru știut

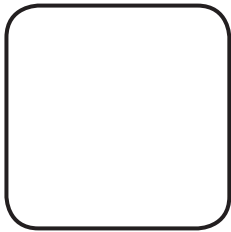

- Privește ilustrațiile de mai sus și stabilește elementele utilizate pentru decorarea manuscriselor.

- Studiază literele și cuvintele. Caligrafiază prenumele și numele tău.

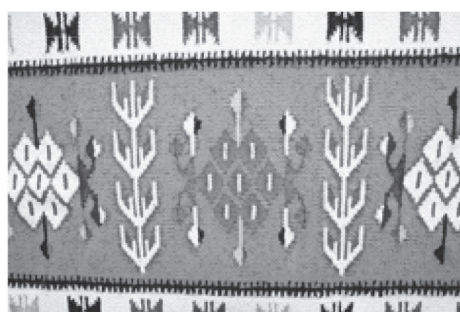

ELEMENTE DE DECOR ȘI ORNAMENTE LA DIFERITE ETNII

- Privește obiectele de mai jos. Descrie-le. Ce elemente au fost folosite pentru decorarea acestora?

Ornamentica exprimă viziunea colectivității umane asupra lumii, fiind și un mod de comunicare ideatică. Aceasta cuprinde o multitudine de semnificații exprimate plastic prin semne, simboluri, metafore, alegorii care, de-a lungul secolelor, au ilustrat istoria existențială și spirituală a unui popor.

Până la noi au ajuns numeroase forme decorative, care mărturisesc despre tendința de a înțelege și a atinge frumosul, despre însemnătatea lor ca „semne” cu anumite sensuri, ca simboluri ale unor credințe, legende sau mituri străvechi, care au fost mereu îmbogățite, pierzând înțelesul inițial și obținând noi conținuturi și forme.

În cursul dezvoltării artei populare au loc diferite împrumuturi, schimburi, generate de interrelaționarea poporului cu etniile conlocuitoare și vecine. De aceea, în creația populară întâlnim motive ornamentale de circulație universală, națională și locală.

Elementele și compozițiile de pe obiectele de artă se deosebesc după formă sau felul de stilizare. Deosebim ornamente geometrice sau abstractizate, concrete sau realiste și simbolice (mitologice, religioase ș.a.). Unele motive sunt comune ornamenticii multor popoare. De exemplu: soarele, arborele vieții, apa, coarnele berbecului, vârtelnița (semnul succesiunii celor 4 anotimpuri) etc.

În ornamentica populară moldovenească întâlnim următoarele motive: semnele solare, arborele vieții; imaginea omului, a calului, a șarpelui; semnul crucii ș.a.

- **Numește câteva obiecte decorate pe care le folosești zilnic. Desenează ornamente care se regăsesc în casa familiei tale (pe draperii, prosoape, covoare, haine sau vase de ceramică).**

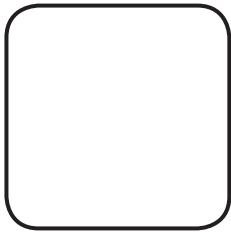

- **Ornamentează batistele de mai jos cu elemente decorative specifice diferitelor naționalități ce locuiesc pe teritoriul Republicii Moldova (vezi pagina 92).**

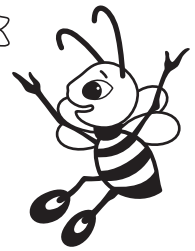

- **Inventează și desenează pe o foaie de desen un ornament pentru o piesă de mobilier, veselă, haine etc.**

MEȘTEȘUGURILE BĂȘTINAȘILOR MOLDOVEI

- Scrie cel puțin câte 3 meserii care:

- ✓ au apărut cu puțin timp un urmă: _____
- ✓ sunt practicate și în prezent, deși sunt foarte vechi: _____
- ✓ sunt rar întâlnite sau nu mai sunt practicate: _____
- ✓ îți plac, chiar dacă au o vârstă foarte mare: _____

- Citește textul, apoi răspunde la întrebări.

CIOBANUL ȘI MORARUL

(Poveste populară)

Un cioban se ducea în fiecare săptămână la un morar să cumpere făină. Ce le trăsnește lor într-o zi prin cap?

Ciobanul râvnește la meseria morarului, iar morarul – la cea a ciobanului.

„Tot e mai bine să stau la moară, decât să alerg toată ziua peste câmp!”, zicea morarul.

„Decât să-mi huruie moara-n cap toată ziua, e mai bine să hoinăresc înapoi și încolo!” gândea morarul.

Și se apucară ei de tocmeală, să-și schimbe meseriile: ciobanul să-i dea oile morarului, iar morarul să-i dea moara ciobanului. Și din tocmeală ajung la învoială. S-a făcut morarul cioban și ciobanul morar. Morarul se ducea cu oile, le păzea toată ziua și seara la stână își lepăda hainele de pe el: cămașa, căciula, brâul și le punea căpătâi și apoi se culca cum era învățat acasă.

Asta s-a întâmplat în ziua întâi de ciobănit. Abia a adormit și lupul a și venit la oi. Când se da lupul la oi, oile făceau „bârrra, bârrra” pe la capul morarului și el prin somn, crezându-se la moară, strigă:

– Dă-i grăunțe, dă-i! Și adormi iar buștean. Până la ziuă n-a mai rămas nici o oaie.

Acu să vedeți ce s-a întâmplat cu ciobanul. Cum a venit la moară, s-a rezemat în bătă lângă piatra morii, care se tot învățea, dar sfârșindu-se grăunțele și neștiind s-o oprească, a început piatra să huruie. Dacă a auzit el așa, a început să strige ca la oi:

– Stai, Negruțo, stai, Bâlo!

Dar piatra își vedea de hârâitul ei.

Văzând ciobanul că nu stă, se opinti o dată și-i dete una cu măciuca, de sparse piatra în

două. Dar piatra crăpată tot se mai învârtea. Ce socoteală își făcu acu ciobanul. „O să mă pun pe ea și am s-o opresc.” Și se așază nerodul de cioban pe piatră, iar piatra, învârtindu-se, îi apucă cămașa de la spate și începu a-l învârți, lovindu-l de toți pereții.

Cum a scăpat ciobanul de acolo nu știu. Atâta știu, că la ziuă s-a ales unul cu oile mâncate de lupi și celălalt cu moara sfărâmată.

Acum cui îi place să-și schimbe meșteșugul așa lesne, fără chibzuință și să pățească ca morarul, poate să și-l schimbe.

- ✓ Ce sfaturi le-ai da ciobanului și morarului?
- ✓ Care din cele două meșteșuguri îți pare mai ușor?
- ✓ Care este mai important?
- ✓ Ce alte îndeletniciri vechi cunoști?

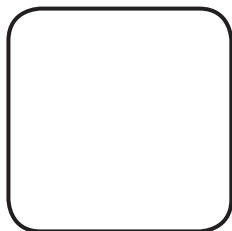
- Studiază imaginile și completează tabelul.

Denumirea obiectului			<i>ulcior</i>	
Materialul din care este confecționat				
Alte obiecte confecționate din același material				
Denumirea meșteșugului	<i>împletitul din lozie</i>			<i>croșetare</i>
Persoana care l-a realizat		<i>țesătoare</i>		

- Citește informația de la pagina 94. Scrie numele meșterilor populari pe care îi cunoști.

CĂLĂTORIA 18

PĂPUȘILE ȘI TEATRUL DE PĂPUȘI

- Citește poezia. Identifică joaca preferată a fetei. Cum se numește? Din ce sunt confecționate jucăriile ei?

TEATRUL DE PĂPUȘI

Din știuleți și din pănuși
 Fac un teatru de păpuși.
 Cu peruca lui bălană,
 Un știulete-i Cosânzeană.
 Și cu păru-i negricios
 Spun că este Făt-Frumos.
 Din mânuși, mai la distanță,
 Stă-nfoiată o Cotoroanță.
 Gong și de după cortină
 Ies actorii și se-nchină,

După care, evident,
 Joacă basmul cu talent.
 Tace vântul în ogradă,
 Tac găinile grămadă,
 Nici copiii nu se strigă,
 Nici cocoși nu cucurigă
 Și nici vrăbii nu se ceartă,
 Din respectul pentru artă.
 La sfârșit, cu stolul gureș,
 Toți ne-aplaudă în iureș.

Emilia Căldăraru

- ✓ Cum crezi, ce piesă de teatru a „montat” fetița? Cum se numește?
- ✓ Ce nume i se potrivește noului teatru de păpuși?

- Ai fost vreodată la teatru? Ce spectacol te-a impresionat cel mai mult și de ce? Ce impresii ți-a lăsat această vizită? Cum erau artiștii? Ai vrea să faci parte dintr-o trupă de teatru, să pui în scenă, împreună cu prietenii tăi și cu ajutorul păpușilor, diverse povestiri sau povești? Ce piesă ai alege?

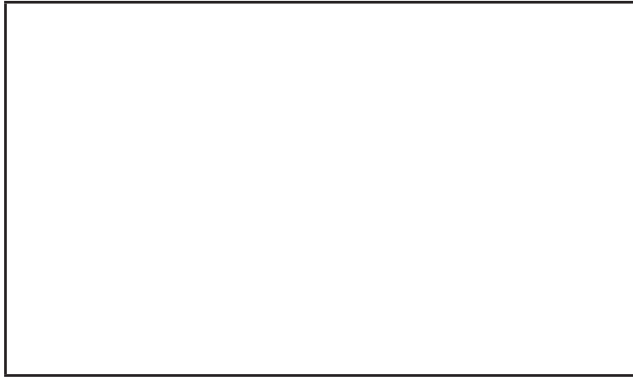

- Citește Informația 1 de la pagina 95 și scrie:

Patru lucruri noi (din istoria teatrului)	Trei lucruri curioase	Două lucruri știute	O întrebare

- **Desenează o păpușă antică, așa cum ți-ai imaginat-o după lectura informației. Dă-i un nume și înzestrez-o cu trăsăturile de caracter care-ți sunt pe plac. Descrie-o.**

- **Compară păpușa creată de tine cu cea a vecinului de bancă. Inițiază, utilizând personajele-păpuși, un joc de rol vesel, cu dialog.**

- **Scrive 2-3 asemănări și tot atâtea deosebiri dintre cele două teatre de păpuși. (În ajutor îți poate veni Informația 2 de la pagina 96.)**

Teatrul Republican de Păpuși „Licurici”	„Licurici” și „Guguță”	Teatrul Municipal de Păpuși „Guguță”

Teatrul de umbre este o formă a artei spectacolului, în care personajele prind viață prin jocul actorilor păpușari cu o sursă de lumină și cu umbrele unor obiecte special create.

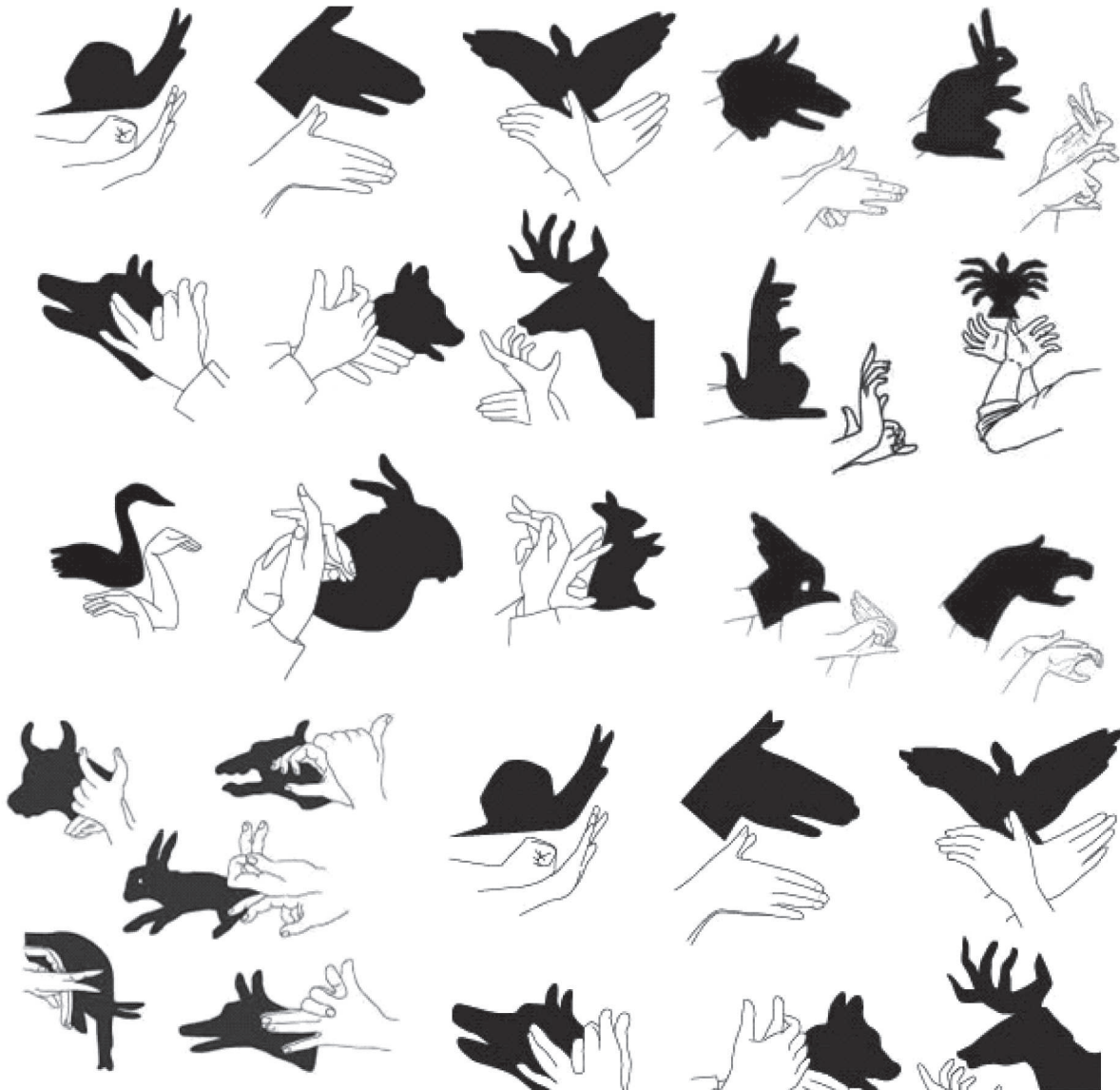
Așadar, pentru o piesă de acest fel avem nevoie de: un ecran opac, o sursă de lumină, câteva „marionete” ce pot fi construite din diferite materiale și, bineînțeles,

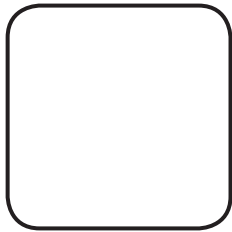

artiști – mânători care urmează să dea viață personajelor. La o primă vedere, un spectacol de teatru de umbre poate să pară un film de animație „în direct”. Succesul acestuia se datorează măiestriei actorilor, dar și textului care însoțește mișcările umbrelor, create nu doar cu ajutorul marionetelor, ci și al mâinilor.

- **Studiază imaginile de mai jos. Învață să crezi cu ajutorul mâinilor diferite figuri de animale. Alcătuieste un dialog între 2-3 personaje. Montează un minispectacol.**

OSPITALITATEA NOASTRĂ. DEZVOLTAREA TURISMULUI

- Explică cuvintele.

Turism – _____

Turist – _____

Traseu – _____

PATRIA

Din orice colț al lumii	Numai în țara asta
Încoace vei zbura	Stejarii, munții-nalți,
Cu sufletul, cu gândul –	Și florile în luncă
Aici e țara ta.	Îți sunt surori și frați.
Numai la tine-n țară	Și inima îți bate,
Izvoarele cuminiți	De parcă-ar repeta:
Îți zic cu drag pe nume,	Ești om și ești acasă
Parcă ți-ar fi părinți.	Numai în țara ta.

Vasile Romanciuc

- ✓ Ce înseamnă dragoste de țară? Cum i-ai prezenta unui străin țara în care trăiești?
- ✓ Cum ai descrie localitatea de baștină? Ce sinonime ale cuvântul "patrie" cunoști?

- Restabilește proverbele românești și cele bulgărești. Colorează casele ce formează un proverb cu o singură culoare (pentru alte proverbe – folosește creioane de alte culori).

Oaspetele nu mănâncă ce gândește,	Oaspetele nechemat	care știe când să plece.
Госта гощавай, (Oaspetele trebuie ospătat,)	Гостенин яде, каквотому дадат, (Oaspetele mănâncă ceea ce i se dă,)	лесно се насища. (repede se satură.)
Гладен гост (Oaspetele flămând)	ci mănâncă ce găsește.	а не каквото той иска. (nu ceea ce dorește.)
Acel oaspete este mai scump,	врага прощавай. (iar dușmanul – iertat.)	n-are scaun.

Cuvântul „turism” provine din limba franceză și semnifică „plimbare”. E vorba de un sejur în afara locului de reședință, adică de petrecerea vacanței sau a concediului sub formă de călătorii prin țară sau prin alte țări, de divertisment, în scop educațional sau religios, de întremare a sănătății, de practicare a sportului etc.

Dintotdeauna, oamenii au mers în călătorie pentru a descoperi lumea, locuri noi. Chiar și în vremurile de demult principalele cauze erau: dorința de a extinde comerțul, de a face studii sau de a beneficia de un tratament mai bun; de a vizita lăcașuri sfinte sau temple, pentru a se ruga („pelerinaj”); de a participa la evenimente sportive sau culturale. Dezvoltarea comerțului a facilitat construcția masivă de drumuri, hanuri, taverna, restaurante etc. Astfel, a apărut nevoia de a cunoaște mai multe limbi. Pentru confortul călătorilor, au apărut hărți și ghiduri, cu o scurtă descriere a traseului. Moldova este o țară mică, dar cu multe oportunități de călătorie. Este o țară și cunoscută, și nedescoperită.

- **Ce știi despre natura din Moldova, despre proprietățile ei uimitoare? Care este oferta țării noastre de petrecere a unei vacanțe active? Ce cuprinde un ghid, de ce este nevoie de el?**

- **Scrive obiectivele turistice:**
 - ✓ din localitatea de baștină: _____
 - ✓ din raionul în care se află localitatea de baștină _____
 - ✓ din zona în care se află localitatea de baștină _____

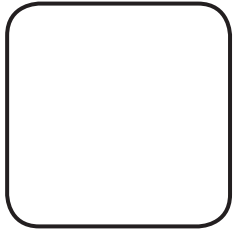

- **Elaborează, împreună cu câțiva colegi, traseul unei excursii prin localitate sau prin zonă:**
 - ✓ pentru un străin _____
 - ✓ pentru părinți _____
 - ✓ pentru colegi _____

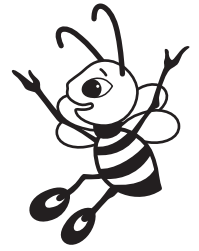
- **Comparați traseele. Discutați și stabiliți un traseu unic, pe care să-l urmați în zilele de odihnă cu întreaga clasă.**
 - ☺ Elaborând trasee turistice, țineți cont de: vârsta și interesele turiștilor, nivelul de cunoaștere a locurilor incluse sau a țării, timpul necesar pentru vizitarea obiectivelor propuse și pericolele pe care le prezintă acestea.
 - ☺ Luați aminte! Nu numai locurile renumite pot constitui atracții turistice, dar și peisajele naturale, obiectivele istorice sau culturale mai puțin cunoscute.

CĂLĂTORIA 20

SALUTĂM OASPEȚII ÎN LIMBA LOR!

- Restabilește proverbele, unind jumătățile. Determină care dintre acestea sunt bulgare și care găgăuze. Care este tematica lor?

Опознай родината, (<i>Trebuie să-ți cunoști țara</i>)
Една зима в родината е по-добра (<i>O iarnă în țara ta e mai bună</i>)
Човек има една майка (<i>Fiecare om are o singură mamă</i>)
Musafir – (<i>Musafirul –</i>)
Gelenä hoş geldin, (<i>Celui sosit îi spui „bine ai venit”</i>)
Всяко пиле (<i>Fiecare pui</i>)
Paali musaafirlär (<i>Oaspeții scumpi</i>)
Musafiri laflan (<i>Oaspeții cu vorbe</i>)

от десет пролети в чужбина. (<i>decât 10 primăveri în străinătate.</i>)
üç gün musafir. (<i>doar 3 zile e musafir</i>)
и една родина! (<i>și o singură țară.</i>)
doyurmaycan. (<i>nu pot fi ospătați.</i>)
за да я обикнеш. (<i>pentru a o îndrăgi.</i>)
gidenä iilər olsun. (<i>celui ce pleacă – „drum bun”.</i>)
в гнездото си пее. (<i>cântă doar cuibul lui.</i>)
çok aarlık yapmaz. (<i>nu sunt o povară.</i>)

- Scrie ce limbi vorbești sau înveți la școală.

- Când și cum îți este de folos cunoașterea unei limbi străine?

- Alcătuieste, împreună cu un coleg de clasă, un dialog într-o limbă străină pe care o cunoașteți sau o învățați, folosind următoarele cuvinte și expresii:

Eu, tu, noi, da, nu, al meu, a mea, a/al nostru, familie, vecin, prieten, vă mulțumesc, te rog, bine, îmi pare rău, sărbătoare, vacanță, cadou, cântec, dans, joc, unu, doi, trei, patru, cinci, șase, șapte, opt, nouă, zece.

Bine ai venit! La revedere!

Care e numele tău? – Numele meu este...

Hai să fim prieteni! – Cu plăcere!

Unde locuiești? – Eu locuiesc...

Vino în vizită! – Mulțumesc, când? – (azi, mâine, astăzi, dimineața, după-amiază, seara).

la loc! – Mulțumesc!

Servește! – Mulțumesc, e foarte gustos! Mulțumesc, acum nu vreau, poate mai târziu!

Poftă bună! – Mulțumesc!

Ajută-mă, te rog! – Cu plăcere!

Îți place... (să lucrezi, să înveți, să cânti, să dansezi, să te joci, să te odihnești)? – Îmi place (Nu-mi place)... (să lucrez, să învăț, să cânt, să dansez, să mă joc, să mă odihnesc). Vino să ne jucăm (să ne odihnim, să dansăm)!

- **Roagă părinții, învățătorul sau profesorul de limbă străină să te ajute să scrii cuvintele și expresiile într-o altă limbă. Dacă întâlnești dificultăți, utilizează dicționarul.**

patrie – _____	aici – _____	a mânca – _____
lume – _____	acolo – _____	a consuma – _____
călătorie – _____	aproape – _____	a dormi – _____
proprietar – _____	departe – _____	plimbare – _____
oaspete – _____	înainte – _____	la mare – _____
bun/bună – _____	la dreapta – _____	poveste – _____
frumos/oasă – _____	la stânga – _____	legendă – _____

Fă cunoștință, acesta este prietenul (fratele, sora, mama, tata, bunica, bunicul, oaspetele, vecinul etc. ...) meu/mea. – Îmi pare bine. Mă numesc... _____

Aceasta e (casa mea, școala mea, strada mea, muzeul)... – E foarte frumos/oasă! _____

Cine este persoana? – E (prietenul, fratele, sora, mama, bunica, invitatul, învățătorul etc.) meu/mea. _____

Poftă bună! – Mulțumesc! E delicios! _____

Te invit... (la mine acasă, în călătorie, la teatru, la cinematograful, la mare) – Îți mulțumesc! _____

Unde e localizat/ă... (școala, casa, muzeul, teatrul...)? – Mergeți la dreapta, la stânga, înainte, aproape, departe, aici, acolo. _____

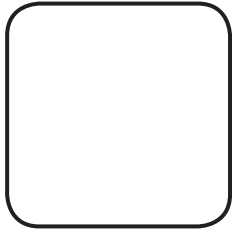
Te/Vă pot ajuta? – Mulțumesc! _____

Vreau... (să mănânc, să beau, să dorm, să mă plimb, să învăț, să mă joc, să-mi fac prieteni) – Succes! Cu plăcere! _____

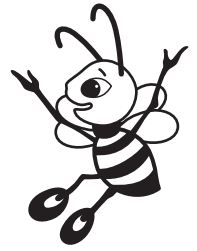
- **Învăță cuvintele și expresiile și exersează, împreună cu întreaga clasă, pronunțarea lor corectă.**
- **Activitate în perechi. Creați un dialog, imaginându-vă că sunteți într-o călătorie în străinătate și discutați cu cei din partea locului.**

CĂLĂTORIA 21

SUNTEM GAZDE PRIMITOARE!

- **Ascultă poezia. Citește traducerea.**

MUSAAFIRLIK

Ko olsun evin
Herkerä açık.
Yolcuya sevin,
Karşı ona çık.
Adını koru,
Dostuna yaman,
Diilsaydın dooru
Bil olmaa pişman.

Petr Çebotar

OSPITALITATE

Dacă ușa casei
O vei deschide larg.
Și cu brațele-ntinse,
Îl vei primi la prag,
Prieten bun
Și sprijin la nevoie,
Îți va deveni el –
Oaspetele drag.

(traducere)

- **Povestește-le colegilor ce presupune tradiția primirii oaspeților în familia ta. Alege o situație și răspunde la următoarele întrebări:**

1. Musafirii au fost invitați sau nu?
2. Ei și-au anunțat vizita sau nu?
3. Este important să vii la ora convenită?
4. Oaspetele trebuie să aducă gustări, flori sau cadouri?
5. Cum obișnuiește familia ta să întâmpine oaspeții?
6. În ce încăpere a locuinței sunt ei așezați la masă?
7. Cu ce sunt serviți?
8. Cine dintre membrii familiei discută mai mult cu ei?
9. Cum sunt distrați?
10. Cât timp durează vizita?
11. Cum vă luați rămas bun?

- **Compară tradiția ospitalității în familia ta cu cea a familiilor colegilor de clasă. Prin ce se aseamănă și prin ce se deosebesc acestea?**

- **Alege calitățile care caracterizează o gazdă primitoare. Colorează-le. Completează tabelul cu alte calități.**

PRECAUT	CURIOS	
INDIFERENT	CUMSECADE	

OBRAZNIC	TACTICOS	
TIMID	ÎNDRĂZNET	
GENEROS	PRIETENOS	
DELICAT	AMABIL	
DESCHIS	OSPITALIER	

- **Citește textul despre regulile de bază, pe care deja le cunoști, ale etichetei europene de primire a oaspeților. Atenție! Aici s-au strecurat câteva greșeli de conduită, dar și gramaticale, precum și câteva enunțuri de prisos. Taie ceea ce crezi că nu se potrivește cu comportamentul unei gazde.**

Îmbracă haine de sărbătoare, nu de casă. Dacă în cameră mai este cineva, nu este obligatoriu să-i/l prezinți oaspeților. Întâmpină musafirii cu zâmbet, ei nu trebuie să vadă că vă bucurați de venirea lor. Primindu-i, comportați-vă astfel încât să le fie pe plac și să se simtă incomod. Fii tacticos, deschis, suspicios și prietenos. Oferă-le oaspeților gustări, jucării, atenție și învinuiri. Dacă printre invitați sunt persoane care au pășit pragul casei voastre pentru prima dată, nu trebuie să fii cu el politicos. În cazul în care oaspetele nu se simte în apele lui, nu arăta că ai observat acest lucru. Roagă-l să plece. Prima la masă se așază gazda, după care invită oaspeții să guste din felurile de mâncare servite. Dacă vezi că oaspeții mai mănâncă, nu te ridici de la masă. Grăbește-i. Petrecând oaspeții, însoțește-i până la ușă. Dacă este necesar, ajută-i să-și îmbrace haina. Întâlnirea nu trebuie să se termine cu cuvinte calde și de mulțumire.

- **Citește poezia. Stabilește ce greșeli a comis invitatul.**

MĂSURA ÎN TOATE

Ieri am fost în ospetie

La amicul meu, Ilie.

Mama-mi zice: „Prânzul ia,

După-aceea vei pleca”.

Am mâncat prânzul grăbit

Și la fugă m-am pornit.

La Ilie, mama sa

Ne-a servit prânzul și ea,

Ne-a mai dat și înghețată,

Prăjituri și ciocolată.

Azi în burtă e război:

Aricei se bat vreo doi.

Ciocolata ce-am mâncat

În cuie s-a transformat.

Iurie Miron

- **Citește proverbele și zicătorile ucrainești. Explică-le. Marchează-le cu o culoare pe cele care conțin reguli ce trebuie respectate de către gazdă. Care dintre ele conțin reguli ce ar trebui să fie urmate de oaspeți? Evidențiază-le cu o altă culoare.**

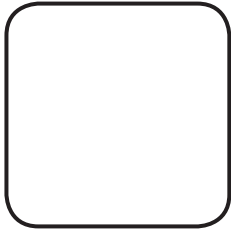

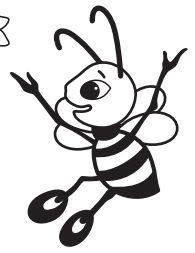
- В гостину збирайся, але вдома пообідати не забувай.
Înainte de a merge în ospete, nu uita să mănânci acasă.
- В гості ходить – треба і до себе водить.
Dacă mergi în musafirie, trebuie și tu să inviți oaspeți.
- Любиш в гостях бувати, люби ж гостей і приймати.
Îți place să mergi în vizită, să-ți placă oaspeți să primești.
- В гостях добре їсти й пити, а вдома спати.
În vizită mănâncă și bea, dar dormi acasă.
- Веселий гість – дому радість.
Un musafir vesel e bucurie în casă.
- Гарними розмовами гостей не наситиш.
Musafirii nu se țin sătui cu vorbe frumoase.
- Гість першого дня – золото, другого – срібло, а третього – мідь.
În prima zi oaspetele este aur, în ziua a doua – argint, iar în cea de-a treia – cupru.
- Гість хазяїнові не укажчик.
Oaspetele nu este povățuitorul gazdei.
- Гостя по одежі стрічають, а по розуму проводжають.
Oaspetele se întâmpină după haine și se petrece după minte.
- Дома їж, що хочеш, а в гостях, що дадуть.
Acasă mănâncă ce vrei, dar în ospete – ce ți se dă.
- Коли надувся, як сич, то гостей не клич.
Când ești supărat ca o bufniță, nu chema musafiri.
- Незвані гості гризуть кості.
Oaspetele nepoftit roade oase.
- Хто гостю радий, той і собаку його нагодує.
Cine se bucură de oaspeți, găsește de mâncare și pentru câinele lor.
- Чим хата багата, тим і гостям рада.
Pune pe masă ce ai mai bun în casă.
- Яке частування, таке й дякування.
Cum e primirea, așa-i și mulțumirea.

- ☺ Тіне менте! Ну е бине сă офери кадouri scumpe, deoarece pui oamenii în dificultate. Ну дăруи un cadou inutil doar pentru că îți place ție. Ну се дăруиес пеști, hamsteri sau alte animale fără acordul prietenului sau al părinților lui.
- ☺ Oferind cadoul, nu accentua cât de scump și necesar este. Ну insista să afli dacă acesta i-a plăcut sărbătoritului sau gazdei. Ну е бине сă critici cadourile celorlalți invitați.

BUCATELE NOASTRE TRADIȚIONALE

- **Explica cuvintele, stabilind corespondențe.**

Artă culinară

– persoană care are meseria de a găti mâncare;

Gastronomie

– pricepere deosebită, măiestrie în pregătirea și servirea bucatelor;

Gurmând

– persoană care consumă și apreciază mâncărurile bine gătite;

Bucătăr

– arta de a prepara mâncăruri alese sau însușirea de a le aprecia calitatea, gustul.

MICUL DEJUN

Blânda mama mea,
Deja pregătea,
Micul meu dejun,
Sănătos și bun.

Sora mea alune,
laurt și legume.
Știm cu toții bine
Că au vitamine.

Îmi doresc lăptic,
Fratele mai mic –
Niște cereale
Și trei fructișoare.

Dar mă-ntreb așa:
Draga mama mea,
Când o fi luând,
Și ea mic-dejun?!

Aurora Luchian

- **Scrive ce alimente consumă familia ta la prânz sau la cină.**

- **Cu ce bucate și băuturi îi servești pe oaspeții care au venit într-o vizită "fulger"?**

- **Alcătuiește meniul unei cine la care vei avea un invitat. Explică de ce ai ales aceste feluri de mâncare.**

- **Compară bucatele alese de tine cu cele pentru care au optat colegii de clasă. Găsește asemănări și deosebiri. De ce meniul vostru zilnic este diferit de cel oferit oaspeților?**

- **Cine e responsabil de pregătirea cinei în familia ta? Dar a prânzului? Oferi o mână de ajutor în bucătărie? Ce feluri de mâncare știi să prepari?**

- **Stabilește corespondențe dintre cele 2 coloane și vei afla din ce bucătărie provin câteva feluri de mâncare care se bucură de popularitate și în Republica Moldova.**

Pierogi (colțunași prăjiți)	Bucătărie românească
Cavurma (carne de oaie înăbușită)	Bucătărie rusească
Legume umplute	Bucătărie ucraineană
Terci de hrișcă	Bucătărie bulgărească
Clătite cu miere	Bucătărie găgăuză
Pește umplut	Bucătăria evreiască
Învărtită	Bucătărie poloneză
Pască	
Pelmeni	
Sarmale	
Șașlâc	
Colțunași cu vișine și smântână	
Crenvurști cu varză înăbușită	

- ✓ *Înseamnă cu o bifă bucatele pe care le-ai gustat.*
- ✓ *Pune semnul exclamării alături de felul de mâncare care ți-a plăcut în mod deosebit.*
- ✓ *Scrive 5 denumiri de bucate care se pregătesc în familia ta. Care dintre ele sunt naționale?*
- ✓ *Ascultă răspunsurile colegilor și încercuiește denumirile care coincid.*

- **Dezleagă ghicitorile scrise de Lesi Vozniuk și află denumirea mai multor bucate ucrainene.**

Морква, біб і цибулина,
бурячок і капустана,
ще й картопля -
шусть у горщик.
Ну й смачний ми зварим ...

Morcovi, fasole și ceapă,
Sfeclă și varză,
Câțiva cartofi din coș,
Mai adaugă apă, sare,
Pune oala pe foc
Și prepară un

Насушили ми шипшини,
липи цвіт, суниця, малини.
Розіграли самовар,
пити будемо...

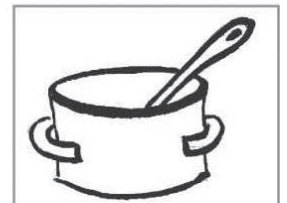
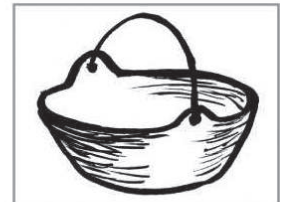
Flori de tei, căpșuni, măceș,
Zmeură uscate de-ai,
Samovaru-l încălzești
Astăzi bem cu toții

Довго з тіста їх ліпили,
у окропі поварили.
Потім дружно ласували,
ще й сметанки додавали.

Mult timp i-am făcut din aluat,
În apă clocotită i-am aruncat,
Apoi împreună ne-am bucurat,
Când smântână le-am adăugat.....

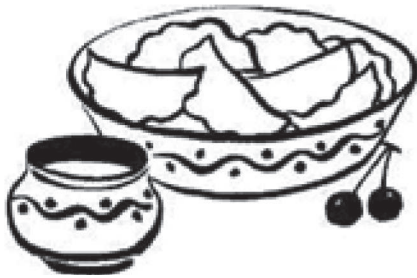

- **Află rețeta mâncării tale preferate, alege produsele necesare și "pune-le" în recipient. În cazul în care lipsesc anumite alimente (sau ustensile), desenează-le. Cifrează denumirea mâncării (folosește codul de la pagina 85) și propune-i vecinului de bancă să o descopere. Împărtășește rețeta clasei.**

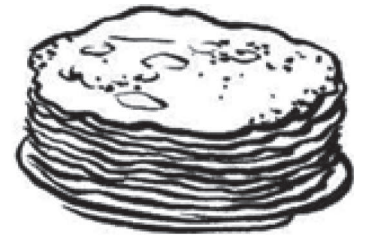

- **Citește textul și subliniază bucatele pe care le-ai mâncat. Care dintre ele ți-au plăcut?**

Pe teritoriul țării noastre, din cele mai vechi timpuri, moldovenii, ucrainenii, rușii, găgăuzii, bulgarii, armenii, grecii, romii etc. au trăit în bună vecinătate. Împrumutând unii de la alții cele mai bune rețete, ei au inventat și o multitudine de bucate noi: plăcinte, clătite, sarmale, hăciapuri, ștrudel, mămăligă, supă, ciorbă sau zeamă, cavrurma și altele. Băuturi preferate

au devenit cvasul, sucul, cafeaua, ceaiul și altele. Ultimii 100 de ani, datorită influenței europene, bucătăria moldovenească s-a îmbogățit cu salate, sosuri, pateuri, prăjituri. În prezent, locuitorii țării, indiferent

de naționalitate, mănâncă cu plăcere supă, hăciapuri, cârnați, crenvurști, clătite, orez, salata „Olivier” sau tortul „Napoleon”.

- **Citește și, împreună cu colegii de clasă, stabilește ce bucate poți obține, conducându-te de rețetele de mai jos: pierogi (colțunași polonezi), cozonac românesc, clătite rusești, cavrurma (mâncare turcească din carne picantă și legume), golubți (sarmale ucrainești) sau pască românească cu brânză?**

Ingrediente (4 porții): _____

Pulpă de vită – 800 g	Ceapă – 200 g	Cajun
Ardei capia – 4 bucăți	Chimen arăbesc	Sare
Roșii – 400 g	Piper	

Ingrediente (3 porții): _____

<i>Pentru aluat:</i>	<i>Pentru umplutura de varză:</i>	<i>Pentru umplutura de cartofi:</i>
3 ouă	30 g de unt	45 g de unt
210 g de smântână	45 g de ceapă tocată	75 g de ceapă tocată
360 g de făină	225 g de varză murată spălată și tocată	300 g de piure de cartofi
Un vârf de cuțit de sare	Sare și piper după gust	6 g de sare
1 praf de copt		6 g de piper alb

Ingrediente (2 porții): _____

240 g de făină	2 ouă bătute ușor	50 g de unt bătut pentru servit
1 linguriță praf de copt	40 g de unt topit pentru uns tava	
250 ml de lapte	Sirop de fructe	
2 linguri de miere		

Ingrediente (4 porții): _____

500 grame de carne tocată	Pătrunjel, mărar	Sare
100 g de orez	2 linguri de făină de grâu	Piper
4 cepe	4 linguri de bulion	Alte condimente
100 g de morcov		

Ingrediente (4 porții): _____

Pentru aluat:	Esență de rom, vanilie	4 ouă
400 g de făină	Puțină sare	4 linguri de smântână
100 g de zahăr	40 g de drojdie	140 g de stafide
40 g de unt		1 lingură de griș
200 ml de lapte	Pentru umplutură:	1 lingură de făină
2 linguri de ulei	800 g de brânză de vaci	Coaja rasă de la o lămâie
2 ouă	200 g de zahăr pudră	Puțină sare
	40 g de unt	Zahăr vanilat

Ingrediente (5 porții): _____

Pentru aluat:	Esență de vanilie și rom	Pentru umplutură:
1000 g de făină	5 g de sare	200 g nucă
10 ouă	Coaja de la 1 lămâie	200 g zahăr
220 g de unt	Coaja de la 1 portocală	100 g cacao
320 ml de lapte	40 g de ulei	esență de rom, scorțișoară,
50 g de drojdie proaspătă		lapte
300 g de zahăr		

- **Alege o rețetă. Calculează cantitatea de produse necesare pentru o porție sau mai multe, corespunzător numărului de persoane din familia ta (invitați la o cină).**

- **Află de la membrii familiei rețeta mâncării tale preferate. Poți să te conduci de următorul plan:**

- 1) Denumire: _____
- 2) Produse necesare, cantitate: _____
- 3) Veselă folosită: _____
- 4) Mod de preparare: _____

- **Calculează gramajul unei porții, dar și pentru întreaga familie.**
- **Recomandă-i rețeta unui coleg de clasă și propune-i să calculeze cantitatea alimentelor în funcție de numărul de membri ai familiei.**

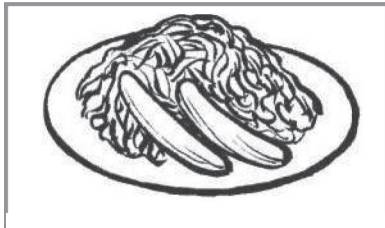

- Încearcă, împreună cu părinții, să gătești după una din rețetele prezentate mai sus.

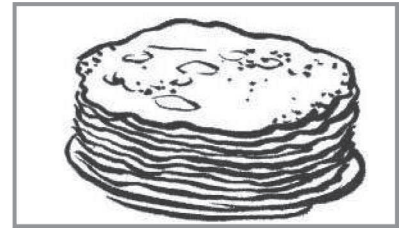
- Privește imaginile și alege bucatele care se mănâncă numai în Moldova.

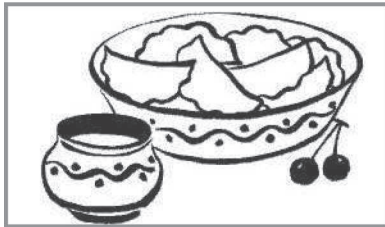
Legume umplute

Plăcinte cu diferite umpluturi

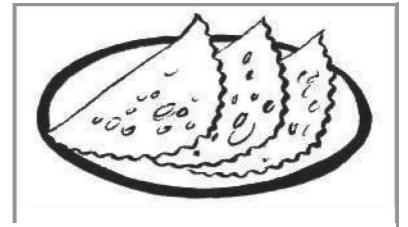
Hamsa cu măslină și ierburi

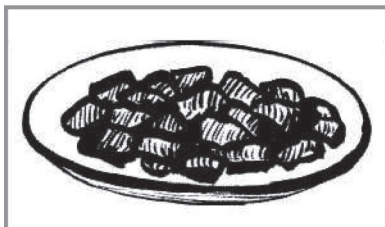
Pelmeni

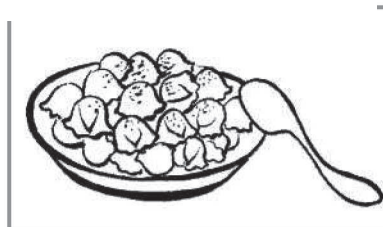
Sarmale cu frunză de viță de vie

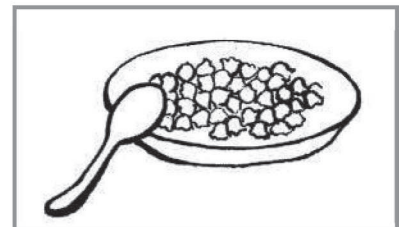
Ceburek

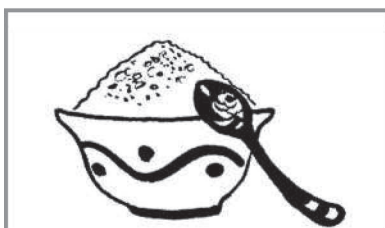
Cavurma – carne înăbușită

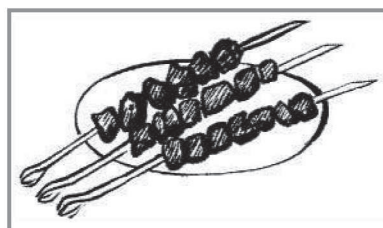
Colțunași cu varză și cartofi

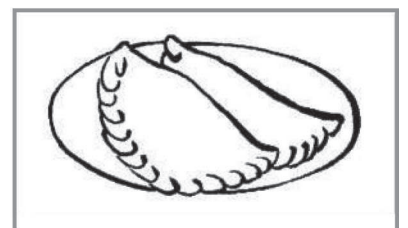
Colțunași cu varză și cartofi

Terci cu unt

Frigărui

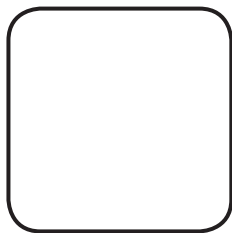

Plăcintă cu carne

SUVENIRELE

- **Descoperă cuvântul din rebus.**

100

”

”

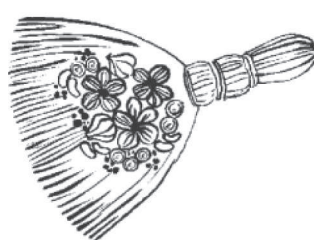
R=N

2, 3

Cuvântul francez „souvenir”, în traducere directă „dar (cadou) ca amintire”, a intrat în uz cu mai mult de 200 de ani în urmă. Anterior, souvenir era considerat orice cadou, care, în primul rând, amintea de cel care l-a dăruit. Istoria souvenirului își are rădăcinile în antichitate, unde acesta era parte a unor

ritualuri magice. Figurinele – realizate manual din lut, lemn, paie/pănuși sau piatră – aveau un rol important. De-a lungul timpului, ele și-au pierdut din magia atribuită, devenind simple jucării, talismane sau amulete, obiecte de decor. De exemplu, la români și bulgari, măștișorul simboliza prosperitate în casă, iar la slavi în acest scop era folosită o cunună sau o măturice decorată. Aceste obiecte, păstrând tradițiile locale, au început să fie dăruite ca suvenire.

CE ESTE UN SUVENIR?

Suvenirul este un obiect care ne amintește de momentele și emoțiile plăcute pe care le-am trăit, de locurile pe care le-am vizitat. Deseori, le oferim suvenire celor dragi pentru a-și aminti mai des de noi și pentru a le arăta că ne gândim la ei.

Suvenirele sunt „dovezi” ale unei călătorii sau excursii, ale unui sejur într-o localitate din țară sau într-o țară străină. Celor ce nu se pot deplasa în alte locuri din diverse motive, acestea le permit ”să regăsească” într-o călătorie imaginară. Raportat la țara care ”l-a lansat în lume”, suvenirul are rolul unui ambasador. Din punct de vedere economic, prezintă importanță pentru cei ce îl confecționează. În plus, este un puternic instrument publicitar, o invitație la o nouă călătorie. Nu este ușor să alegi suvenire pentru cei apropiați, căci sunt foarte variate – fotografii și picturi; cărți poștale cu peisaje și monumente, cu imaginea unor bărbați și femei în straie naționale; delicii gastronomice, alimente rare, bucate neobișnuite, băuturi și dulciuri locale etc. Nu este ușor să alegi pentru că sunt pretutindeni – la piață, în magazine speciale, chioșcuri sau atelierile meșterilor etc. Nu este ușor să alegi pentru că sunt realizate dintr-o gamă variată de materiale locale: lut, piatră, lemn, țesături, fibre, piele, sticlă, metal etc.

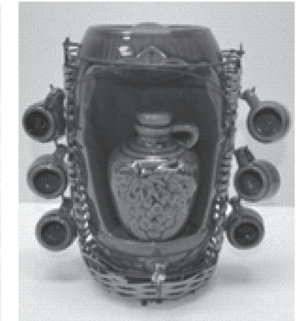
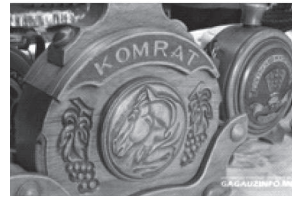

- Povestește-le colegilor ce suvenire ai acasă, de unde și cum au ajuns la voi. Ai cumpărat vreodată un suvenir? Petru cine? Cum l-ai ales? Ce suvenir ai prefera tu, dar mama, tata, bunicii tăi? Argumentează.

- Privește imaginile. Prezintă fiecare dintre obiecte după următorul plan:

1. Poate fi considerat un suvenir?
2. Cui îi poate fi oferit? Cu ce ocazie?
3. Cine îl poate cumpăra?
4. Ce țară, localitate, zonă reprezintă?
5. Din ce material este confecționat?
6. Cine l-a confecționat?
7. De unde poate fi achiziționat?

- Desenează pe o foaie un suvenir inventat sau confecționat de tine, care ar reprezenta Republica Moldova sau localitatea, zona în care locuiești.

- **Suntem la un pas de vacanța mare. Îți doresc să te odihnești cât mai bine și îți ofer și o rețetă! „Poftă mare” de vacanță!**

REȚETĂ DE VACANȚĂ

Am citit într-o carte odată
O rețetă ciudată:
Nu, nu e vorba nici pe departe
De vreun fel de bucate
Deosebit – din Italia, Franța –
Rețeta ne sfătuiește
Cum se „prepară”... vacanța...
Cu toate că rețeta nu-i nouă,
v-o spun – poate vă prinde bine și vouă...
se iau trei luni de vară
(la oraș ori la țară),
În ele se toarnă din belșug
Căldură și soare,
Se-adaugă o săptămână de munte,
Șapte zile de mare,
parașută de păpădie,
zbor zigzagat
de flutur colorat,
mieluț cumincior,
ieduț zburdător
și... ce-a mai rămas? –
o zgârietură pe nas,
niște bășici,
de urzici,
un ac de albină,
de prin grădină –
fiecare
alege ce-i place mai tare,
vorbă cunoscută:
gusturile nu se discută...
Dar, în primul-primul-primul rând,
pici voinici,
Veți face cât mai multe vizite la bunici –
Ei, anul întreg, dragii mei,

Nițică pădure
Cu flori și mure...
Pentru-a obține adevărata savoare
De vacanță mare,
Vom folosi cât mai multe mere,
Caise, prune și pere,
Struguri mustoși,
Harbuji și zemoși...
Vacanța va fi extraordinară
dacă veți accepta
o listă suplimentară
de ingrediente excelente:
stadion, minge bicicletă,
undiță, luntre, lunetă,
zmeu de hârtie,
Visează glasuri cristaline
de nepoței-clopoței...
Ați observat? În iunie?
În augustul cel august?
Vacanța, fără de bibliotecă, nu are gust –
Harap-Alb, la vitejii ne-ntrecut,
Voinicul cel cu carte în mână născut,
Tom Sawyer, Alice, Paganel, Robinson
Se vor pune la unison
Și, ca niște vrăjitori de performanță,
Vor preface într-o Țară-a Minunilor
fiecare zi de vacanță...
Dacă, în fine, acestea toate
Vor fi bine cântărite, bine dozate,
Veți avea, negreșit,
Dacă v-ați dorit,
O vacanță cu gust desăvârșit...

Vasile Romanciuc

SOLUȚII

A	Ă	Â	B	C	D	E	F
G	H	I	Î	J	K	L	M
N	O	P	Q	R	S	Ș	T
Ț	U	V	W	X	Y	Z	

CĂLĂTORIA 1

Ajută-ți țara, precum și ea te ajută.

CĂLĂTORIA 3

Toleranța, bunătate, dragoste, înțelegere.

CĂLĂTORIA 4

Deschide ușa ta pentru a găsi alte uși deschise.
Omul se trage la om, iar animalele – la pădure.

CĂLĂTORIA 5

Кропива (urzica), кульбаба (părădia).

CĂLĂTORIA 9

Nu pot vedea ceva mai dulce decât Patria.

CĂLĂTORIA 22

Борщик (borș), узвар (ceai), вареники (colțunași).

CĂLĂTORIA 23

SUFĂ (SU) + VEVERIȚĂ (VENI) + GREIER (RE) = SUVENIRE

ANEXE

CĂLĂTORIA 7. REZERVAȚII NATURALE DIN MOLDOVA

Rezervația naturală „Prutul de Jos”

Rezervația „Țara Bâțlanilor”, Balatina, Glodeni

Rezervația științifică „Pădurea Domnească”, Balatina, Glodeni

Rezervația naturală „Defileul Duruitoarea”, Râșcani

Rezervația științifică „Plaiul Fagului”, Rădenii-Vechi, Ungheni

Rezervația de stat din Moldova „Codrii”

Rezervația peisagistică Fetești, Edineț

Rezervația științifică „Codrii”, Orhei, Strășeni

CĂLĂTORIA 11

GAVRIIL (nume de botez **GRIGORE**) **BĂNULESCU-BODONI** s-a născut în 1746 în Bistrița și a decedat la 30 martie 1821 în Chișinău. A fost Mitropolitul Moldovei, al Kievului și ulterior al Basarabiei. Canonizarea vrednicului de pomenire Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni a avut loc la 3 septembrie 2016, ziua înființării Episcopiei Chișinăului și a Hotinului, în fruntea căreia s-a aflat timp de mai mulți ani. Tomosul de canonizare s-a citit la Mănăstirea Căpriană, locul de veșnică odihnă al sfântului.

Grigore Bănulescu-Bodoni și-a făcut studiile în Transilvania, apoi la Academia duhovnicească din Kiev (1771-1773), la școlile grecești din Patmos și Smirna, la mănăstirea Vatopedu de pe Muntele Athos (1773-1776). În anul 1776 devine profesor în Transilvania, iar peste un an – la Iași. Se călugărește la Constantinopol în 1779, cu numele Gavriil. Conducând Mitropolia Moldovei, a tipărit mai multe cărți și a lucrat pentru buna desfășurare a vieții bisericești. Fiind cu reședința în Chișinău, unde a păstorit până la moarte, a înființat un Seminar teologic.

DOSOFTEI, născut Dimitrie Barilă, la 26 octombrie 1624, în Suceava, a fost un cărturar român, Mitropolit al Moldovei, poet și traducător. În anul 2005, Biserica Ortodoxă Română l-a proclamat sfânt. Datorită relațiilor sale cu Patriarhul Moscovei și cu Nicolae Milescu, aflat acolo, a adus din Rusia un teasc de tipografie cu litere, cu care a tipărit, la Mitropolia din Iași, în românește, principalele cărți liturgice, unele traduse de el însuși. A fost unul dintre ierarhii care au promovat introducerea limbii române în biserică, unul dintre cei mai mari cărturari din istoria română, fiind primul poet național, primul versificator al Psaltirii în tot Răsăritul ortodox, primul traducător din literatura dramatică universală și din cea istorică în românește, primul traducător al cărților de slujbă în românește în Moldova, primul cărturar român care a copiat documente și inscripții, unul dintre primii cunoscători și traducători din literatura patristică și post patristică și care a contribuit la formarea limbii literare românești. A tradus Istoriile lui Herodot.

VASILE LUPU (1595-1661) a fost domnul Moldovei în două rânduri (aprilie 1634-13 aprilie 1653 și 8 mai 1653-16 iulie 1653). Era de origine greacă după tatăl său Nicolai Coci, dar cu educație moldovenească, mama lui fiind de origine românească. A zidit mai multe biserici, dintre care cea mai frumoasă este Sfinții Trei Ierarhi din Iași, pe lângă care a înființat o școală, Academia Vasiliană, și o tipografie. Domnia lui relativ lungă a asigurat un nou avânt culturii bisericești. Prin zelul mitropolitului Varlaam s-au tipărit mai multe cărți bisericești („Carte românească de învățătura duminicilor de peste an”, Iași, 1643; „Răspunsuri la Catehismul Calvinesc”, Suceava, 1645), dar și o carte de legi, „Pravilele împărătești”. În acest fel s-a mai făcut încă un pas important în introducerea limbii române în biserică și stat. Prin prestigiul său personal pe plan intern și prin legăturile întinse în afară, Vasile Lupu a dat o nouă strălucire Principatului Moldovei.

ALEXIE (sau **ALEXEI**) **MATEEVICI** – născut la 27 martie 1888, la Căinari, și decedat la 24 august 1917, la Chișinău – este unul dintre cei mai reprezentativi scriitori români născuți în Basarabia, actualmente Republica Moldova. În 1897 este înscris de părinți la Școala teologică din Chișinău, pe care o termină (conform adevărului de absolvire) în 1902, „cu privilegii” (cu laude). Își urmează studiile la Seminarul teologic. În primele numere ale ziarului „Basarabia” (din 1907) îi apar poeziile „Țăranii”, „Eu cânt”, „Țara”. Tot aici publică articolele „Sfântul Vasile – Anul Nou în obiceiurile moldovenilor basarabeni” (nr. 1) și „Din

cântecele poporane ale Basarabiei” (nr. 11). În 1908, împreună cu alți tineri basarabeni, a înființat cercul “Deșteptarea”, care avea drept scop luminarea oamenilor, deșteptarea conștiinței lor naționale, lupta pentru dezrobire. În vara anului 1917 scrie poeziile “Văd prăbușirea”, “Cântec de leagăn”, “Basarabenilor”, “Frunza nucului”, “Unora” ș.a. La 17 iulie plăsmuiește poezia “Limba noastră”, poate cea mai frumoasă odă închinată limbii române, care devine Imnul Republicii Moldova (din 1994).

PETRU MOVILĂ, s-a născut în 1596 (Suceava) și a decedat în 1646 (Kiev). Datorită unei chemări lăuntrice, dar și sub înrâurirea starețului mănăstirii Pecerska, arhimandritul Zaharia Kopâsten-ski, a hotărât să se călugărească. Astfel, după ce se va pregăti, începând din 1622, duhovnicește la moșia sa din Rubiejovka, unde a zidit și o biserică cu hramul Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava, va fi tuns în monahism, la Lavra Pecerska, după anul 1625. În toamna anului 1627 a fost ales egumen al mănăstirii, la vârsta de 31 de ani. Timp de 5 ani, Petru Movilă a reușit să ridice prestigiul cultural și bisericesc al mănăstirii Lavra Pecerska la un nivel necunoscut până atunci. S-a ocupat de restaurarea și înfrumusețarea mănăstirilor și a peșterilor în care se găseau moaște de sfinți și a continuat activitatea tipografică a înaintașilor săi, scoțând de sub tipar mai multe cărți de slujbă și de învățătură. Petru Movilă l-a susținut pe Vasile Lupu, trimițându-i o tipografie și câțiva călugări învățați.

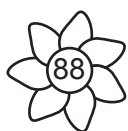
VARLAAM (MOȚOC) AL MOLDOVEI a păstorit Mitropolia Moldovei în perioada 1632-1653. Provenind dintr-o familie de răzeși, din Borcești, mitropolitul Varlaam s-a născut în jurul anului 1590. Numele său de botez a fost Vasile. Din tinerețe și-a îndreptat pașii spre Schitul Zosim de pe valea pâraului Secu, unde a învățat carte și limbile slavonă și greacă. Aici a fost călugărit cu numele de Varlaam. Fiind bun povățuitor, a fost numit egumen al mănăstirii.

În anul 1632 arhimandritul Varlaam a fost chemat să păstorească Mitropolia Moldovei. Noul mitropolit avea învățătura cu rugăciunea și cuvântul înțelept cu fapta cea bună. În timpul păstoririi sale, Mitropolia Moldovei s-a bucurat de mult ajutor din partea bine credinciosului domnitor Vasile Lupu. Sprijinit și de Petru Movilă, Mitropolitul Varlaam a înființat prima tipografie românească din Moldova, în anul 1640, pe care a instalat-o la Mănăstirea Sfinții Trei Ierarhi din Iași. Era prețuit în țară și în afara ei pentru evlavie și înțelepciune. Lucrarea sa intitulată “Cazania” sau “Carte românească de învățătură la duminicile de peste an, la praznice împărătești și la sfinți mari” (1643) a fost prima carte românească tipărită în Moldova, numărându-se printre cele mai de seamă scrieri din istoria vechii culturi românești.

CĂLĂTORIA 13

GHENADIE CIOBANU s-a născut la 6 aprilie 1957 în Brătușeni, Republica Moldova. A studiat pianul la Moscova (actualmente Academia rusă de muzică) și la Conservatorul „Gavriil Musicescu” din Chișinău. A compus simfonii, lucrări pentru diverse ansambluri camerale, coruri, muzică pentru teatru și film etc. Participă la mai multe festivaluri din Moldova și din alte țări (România, Franța, Rusia, Italia etc.).

Lucrează ca profesor la Academia de Muzică din Chișinău. Este Președinte al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova și al Asociației Moldovenești de Muzică Contemporană. Creațiile lui Ghenadie Ciobanu sunt înregistrate pe 4 CD-uri. Compozitorul realizează câteva cicluri de emisiuni pentru Radio Moldova. Este deținător de titluri onorifice, distincții naționale și internaționale.

ALEXANDRU CRISTEA, preot, dirijor de cor, compozitor și profesor de muzică, s-a născut în 1890. Este autorul muzicii imnului Republicii Moldova, compus în baza poeziei „Limba noastră” de Alexei Mateevici. A fost decorat cu Medalia „Răsplata Muncii pentru biserici”.

A învățat la Școala de Muzică și la Conservatorul „Unirea” din Chișinău. A fost maestru de muzică vocală la Chișinău, profesor de muzică și dirijor al corului Gimnaziului de băieți „Ion Heliade Rădulescu” din București și al corurilor Liceului „Regina Mamă Elena” din Chișinău. În anul 1920 a fost numit diacon al Bisericii Sf. Gheorghe din Chișinău, din 1927 a fost diacon titular al Catedrei mitropolitane din Chișinău.

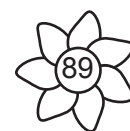
EUGEN DOGA s-a născut la 1 martie 1937 în satul Mocra (atunci județul Râbnici). A studiat violoncelul la Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga” și la Conservatorul de Stat „Gavriil Musicescu” din Chișinău. Cariera muzicală a început-o în Orchestra de Teleradio Moldova. A predat la Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău. Este autorul multor cântece devenite șlagăre. A compus muzică pentru spectacole de teatru, balet, filme: „Lăutarii”, „Luceafărul”, „Maria Mirabela”, „Patul lui Procust”, „Vreau să cânt” etc. A semnat coloanele sonore pentru desenele animate: „Capra cu trei iezi”, „Punguța cu doi bani”, „Petrică cel lăudăros”, „Banca lui Guguță”. Membru al Uniunii Compozitorilor din Moldova, vice-președinte al Uniunii Compozitorilor din Moldova. A fost decorat cu înalte distincții de Stat ale Republicii Moldova.

GHEORGHE MUSTEA s-a născut la 1 mai 1951 în satul Mândrești, raionul Telenești, Republica Moldova. A studiat flautul și dirijatul de orchestră la Conservatorul de Stat „Gavriil Musicescu” din Chișinău. Și-a început cariera de solist (apoi director muzical și dirijor) în orchestra Ansamblului de dansuri populare „Joc”. A fost dirijor al Orchestrei simfonice a Filarmonicii Naționale din Moldova și rector al Universității de Stat a Artelor din Chișinău. Este director artistic și prim dirijor al Orchestrei simfonice a Companiei de Stat „Teleradio-Moldova”, cu care a concertat în diverse țări din Europa. Este Maestru emerit al Artei din Republica Moldova și Laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova.

NEAGA, pianist, dirijor, profesor și compozitor, s-a născut la 24 noiembrie 1900 în Chișinău și a decedat la 30 mai 1951 în același oraș. A început să studieze vioara și pianul la vârsta de 8 ani. Și-a continuat studiile muzicale la Chișinău, București și Paris. A lucrat ca profesor la Conservatorul din Moscova și la cel din Chișinău. A fost dirijor al Orchestrei simfonice a Filarmonicii Naționale din Moldova. A avut turnee în România, Franța, Rusia ș. a. A compus creații vocal-simfonice, simfonice, instrumentale de cameră, corale, vocale etc. Premii și titluri onorifice: Maestru Emerit al Artei din Republica Moldova; Laureat al Premiului de Stat. A fost Membru al Societății Compozitorilor Români și membru al Uniunii Compozitorilor din Republica Moldova. Colegiul de muzică din Chișinău îi poartă numele.

VASILE ZAGORSCHI s-a născut la 27 februarie 1926 în satul Șevcenko, raionul Chilia, județul Ismail (astăzi Ucraina) și a decedat la 1 octombrie 2003. A absolvit Conservatorul din Chișinău. A fost Președinte al Uniunii Compozitorilor din Moldova și membru al Consiliului Muzical Internațional UNESCO. Vasile Zagorschi a abordat mai multe genuri muzicale, precum: muzica de cameră, muzica simfonică, muzică pentru filme și spectacole.

A activat în calitate de director al Teatrului de Operă și Balet din Chișinău și ca prorector al Con-

servatorului de Stat din Chișinău. I-au fost acordate mai multe premii ale Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova, a fost decorat cu cea mai înaltă distincție a țării – Ordinul Republicii.

MIHAIL KOLSA și SEMION POMETKO sunt muzicieni și compozitori găgăuzi, cunoscuți prin aportul lor la valorificarea tradițiilor și tezaurului muzical autohton. Mihail Kolsa semnează muzica imnului UTA Găgăuzia. Semion Pometko, originar din Comrat, a înființat și a condus ansamblul coral-vocal de muzică găgăuză „Diuz avî”. Este participant la numeroase festivaluri naționale și internaționale.

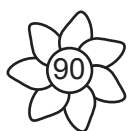
CĂLĂTORIA 14

IGOR VIERU (1923-1988) este un pictor care a pus bazele unor tendințe noi, moderne în pictura moldovenească. Este un rapsod al plaiului și al vieții țaranului moldovean. Operele sale sunt o îmbinare a artei grafice, a picturii și a scenografiei. Pictorul nu a avut un gen preferat, ci le-a explorat câte puțin pe toate.

În 1944 Igor Vieru revine în locurile de baștină și lucrează un timp învățător la Horodiște. Încă de pe atunci se manifestă drept un entuziast și pasionat educator al gustului estetic la elevi. Face primii pași spre creația sa artistică executând o galerie de picturi mici pe sticlă, asemenea diapozitivelor – imagini cu tematică foarte variată, care ilustrau secvențe din viața școlară și aveau menirea de a contribui la dezvoltarea creativității și gustului copiilor. Dorința de a deveni plastician l-a făcut însă să abandoneze meseria de învățător și să uite de acele miniaturi. Din 1957 se stabilește la Chișinău, unde lucrează un timp la revista „Chipăruș”. Puțin mai târziu este numit director al Muzeului de Arte Plastice din Chișinău. În 1963, datorită activității fructuoase în domeniul artelor plastice, pictorului Igor Vieru i se conferă titlul de Maestru Emerit în Artă. Deținând diferite funcții, Igor Vieru colaborează activ cu editurile chișinăuiene, participă la expoziții republicane, unionale și de peste hotare.

MIHAI GRECU, pictor român din Basarabia, a contribuit la înființarea Școlii Naționale de Pictură. Este unul dintre cei mai apreciați artiști plasticieni, este considerat un inovator și o „personalitate extrem de dotată”. Fiind un colorist pasionat, căutător de armonii inedite, pictura lui Mihail Grecu prezintă interes și prin inovații tehnologice (colajul, coloranți fluorescenți, efecte „metalice”). Tablourile sale „Ospitalitate”, „Recruții”, „Zi de toamnă”, „Cina în câmp”, „Moara veche” și „Fetele din Ceadâr-Lunga” au intrat în colecția de aur a picturii moldovenești. Este autorul unui număr impresionant de tablouri, multe dintre ele aflându-se în importante muzee din lume. Mihail Grecu este personalitatea înțeleșurilor, a armoniei între culori, logica fiecărui tablou izvorând din raporturile dintre tonurile calde și reci, dintre formele tulburătoare prin jocurile de umbră și lumină. Este un model pentru mai multe generații de pictori, atelierul acestuia fiind o adevărată școală pentru cei mai talentați artiști basarabeni.

GLEBUS SAINCIUC s-a născut la 19 iulie 1919, la Chișinău. A fost un artist plastic basarabean, portretist, cunoscut mai ales pentru colecția sa de măști din *papier mâché*, pe care le prezenta el însuși. Autor al mai multor lucrări de pictură și grafică, apreciate înalt de critici, și personalitate remarcabilă prin atitudinea sa civică, artistul Glebus Sainciuc s-a distins prin originalitatea stilului. A avut un incontestabil talent actoricesc și umor subtil. Distincții: Lucrător Emerit în Artă (1976), Premiul de Stat

(1982), Artist al Poporului (1991), Ordinul Republicii „Doctor Honoris Causa” (1998).

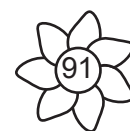
STANISLAV BABUC s-a născut la 28 mai 1970 în Grinești, un mic sat moldovenesc, într-o familie de țărani. Tatăl său, deși păstor, avea pasiune pentru desen, astfel a reușit să-i însușească fiului său, de la o vârstă fragedă, dragostea pentru artele plastice. A urmat Școala de Artă pentru Copii, apoi Colegiul de Arte din Chișinău. În prezent, pictorul Stanislav Babuc locuiește lângă orașul Moscova. Într-o perioadă relativ scurtă de timp, a creat mai multe portrete, peisaje, lucrări pe teme istorice și biblice, precum și picturi ale unor scene de vânătoare. Un interes aparte îl manifestă pentru ilustrarea poveștilor populare rusești.

DMITRII PEICEV, născut 19 mai 1943, în satul Burgudji, este un artist plastic și poet de origine bulgară. În 1970 a absolvit Școala de Arte din Chișinău și în 1975 – Institutul Poligrafic din Moscova, departamentul de grafică de carte. Câștigător al Ordinului „Meritul Civil” din Republica Moldova, s-a afirmat în domeniul picturii de șevalet (peisaj, natură moartă, portret) și la al ilustrării de carte. Scrie și publică poezii în limba bulgară. A participat la numeroase expoziții din Moldova și din străinătate.

ALEXEI COBÎLNEAC este un grafician moldovean. S-a născut la 25 decembrie 1943, în satul Drepcăuți, raionul Briceni. A studiat la Școala de Arte din Chișinău. A absolvit Institutul de Pictură, Sculptură și Arhitectură din Leningrad. A debutat cu o serie de desene în revista satirică „Chipăruș”. Alexei Cobîlneac se specializează în ilustrarea cărților. Este membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova, membru al Asociației Internaționale de Arte Plastice al UNESCO (Paris, Franța). Este lector universitar la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice. A vernisat mai multe expoziții personale, a participat la numeroase expoziții colective în Moldova și în străinătate. Lucrările sale sunt expuse în muzee de artă din țară și din străinătate, în colecții particulare.

DUMITRU SAVASTIN s-a născut în Vulcănești. A absolvit Școala Republicană de Arte din Chișinău, apoi departamentul de grafică al Institutului Poligrafic din Lvov. Chiar și lucrările din perioada studiilor au atras atenția specialiștilor prin originalitate și profunzime. Astăzi, tablourile sale sunt expuse în Galeria Tretyakov (Moscova), în Canada, Turcia etc. „Visul meu e să editez un album care să includă cele circa 200 de lucrări personale dedicate folclorului și istoriei poporului găgăuz”, spunea Savastin. Cu 32 de ani în urmă, a deschis o școală de arte în Comrat. A fost unul din inițiatorii creării Uniunii Artiștilor Găgăuziei. La începutul anilor 1990, alături de alți artiști găgăuzi, a organizat o expoziție în Azerbaidjan și Turcia.

Pictorița **ANGHELINA MASLIKOVA** ia parte la numeroase expoziții naționale și internaționale cu peisaje, portrete și naturi statice. Tablourile artistei sunt foarte emoționante, pentru că redau frumusețea naturii. Pictorul **VLADIMIR TIMOFEEV** preferă portretele și peisajele. Lucrările sale sunt incredibil de emoționante, pictorul fiind numit „maestru al portretelor de copii”. **SERGHEI BURLACU** pictează peisaje și naturi statice. Lucrând într-o manieră originală, folosește culori calde și luminoase, creând imagini neobișnuite, unice. Lucrările multor artiști din Moldova sunt demne de a fi expuse în muzee sau de a face parte din colecții particulare.

CĂLĂTORIA 16

INFORMAȚIA 1 ORNAMENTICA ȚESĂTURILOR

Ornamentica țesăturilor, îndeosebi cea a covoarelor, are o caligrafie proprie, un limbaj nevorbit, laconic, dar pe înțelesul tuturor. Destul de frecvente sunt ornamentele geometrice. Mai des întâlnim rombul, pătratul, triunghiul, rozetele, liniile zimțate, dreptele punctate ș.a., separat sau în combinație. De popularitate se bucură ornamentele zoomorfe și avimorfe: peștele, calul, coarnele berbecului, cerbul, cărăbușul, racul, porumbelul, păunul, cocoșul etc., de cele mai multe ori îmbinate cu alte motive. Evidențiem, de asemenea: chipul femeii – simbolul fertilității, hora fetelor, jocul băieților, palmele. Nu lipsesc nici obiectele (pieptenele, scaunul, lada de zestre, scara, furculița, păhăruțele); monogramele cu indicarea inițialelor și a anului confecționării; imagini legate de anumite atribute și ritualuri de nuntă (colacul mirelui, colacul miresei, jernenele etc.).

ORNAMENTE ÎN LEMN

Lemnul a constituit secole de-a rândul principala materie primă a românilor, fiind folosit pentru construcțiile gospodărești sau la confecționarea uneltelor, obiectelor și ustensilelor casnice, a pieselor de mobilier. În activitatea de prelucrare a lemnului, meșterul popular a pus atât îndemânare, cât și simț artistic. Folosind securea, ferăstrăul, tesla, dalta ș.a., tâmplarii, dulgherii, stolerii au dat naștere unei cuprinzătoare game de obiecte: de uz personal, ustensile casnice, unelte de lucru, obiecte de cult, dar și piese mari de interior și cele utilizate în construcții: stâlpi, grinzi, porți, vase de lemn, scaune, obloane, lăzi de zestre, blidare și mese etc. În decorul obiectelor din lemn sunt răspândite motivele florale, zoomorfe și antropomorfe.

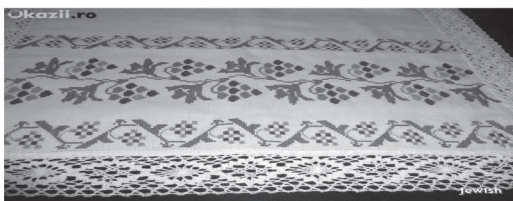
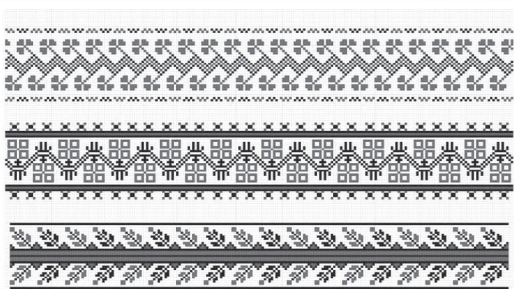
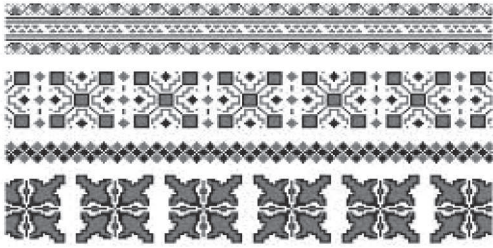
MOTIVE DECORATIVE PE CERAMICĂ

Având în vedere faptul că ceramica moldovenească este roșie și neagră, diferă și modul de ornamentare a obiectelor: desen pe stratul de angobă, motive obținute prin zgâriere, ornamentare prin reliefare cu șnururi răsucite de lut, aplicare de figurine. Motivele de pe farfurii, străchini, căni, ulcioare aduc în atenție simboluri solare cu origini străvechi, precum: spirala simplă sau dublă, cercul și zigzagul. Cromatica include un număr restrâns de culori, care strălucesc după smălțuire.

Un șir de obiecte ale artei populare decorative au dispărut. Astăzi, în comunități au pătruns produse industriale de serie, noi materiale și tehnici, ele ocupându-și locul după cerințele vremii și în ambianță cu tendințele actuale ale dezvoltării tehnologice și ale modei. Cert este că arta populară trece prin multiple transformări, păstrându-și totuși o diversitate mare de forme și expresii culturale.

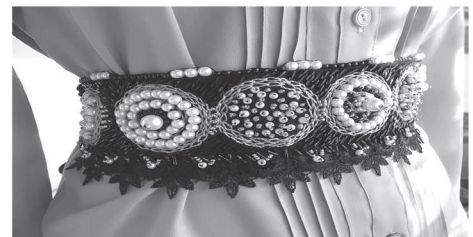
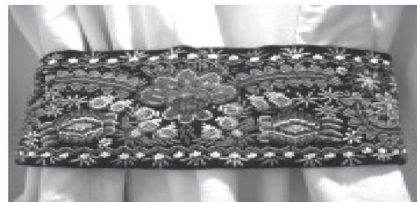
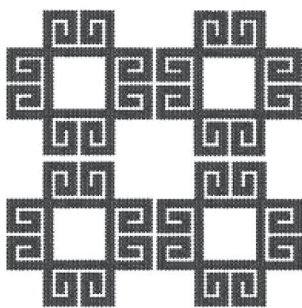
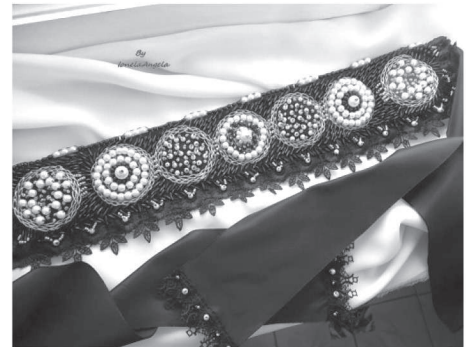
INFORMAȚIA 2

Elemente
populare românești

Elemente
populare rusești

Elemente
populare ucrainești

Elemente
populare bulgarești

Elemente
populare rome

CĂLĂTORIA 17

CERAMICA POPULARĂ

Olăritul reprezintă o activitate meșteșugărească constând în posedarea procedeele tehnice de modelare a lutului (argilei), în scopul obținerii unor produse utilizate, de regulă, în gospodărie. Pe teritoriul Moldovei, acesta a inclus și fabricarea olanelor, a cărămizilor pentru construcția caselor. Vasele de ceramică arsă sunt apreciate ca documente arheologice, în baza lor sunt reconstituite diverse momente din istoria vechilor civilizații și nu numai. Olăritul are un parcurs milenar, din cele mai vechi timpuri acesta asigurând oamenii cu obiecte de primă necesitate. În Moldova, acest gen de activitate a fost îmbrățișat mai ales de bărbați, dar nu fără participarea femeilor, care îndeplineau un șir de lucrări auxiliare.

PRELUCRAREA ARTISTICĂ A LEMNULUI

Lemnul este o materie primă esențială, care l-a ajutat pe om să supraviețuiască, oferindu-i posibilitatea de a-și construi adăpost, de a-și confecționa unelte și obiecte de uz casnic. Întrucât nu rezistă la umezeală și arșiță, obiectele din lemn nu au lăsat urme și mărturii evidente despre istoria valorificării materialului din care sunt realizate. Au fost găsite rămășițe ale unor locuințe, paturi, mese, unelte, mijloace de transport cu două roți, lunturi scobite în trunchi de copac etc. Prelucrarea lemnului a fost dintotdeauna una din îndeletnicirile de bază ale bărbaților. Denumirile multor obiecte mărturisesc convingător despre vechimea acestei meserii.

Înaintașii noștri au fost preocupați și de valorificarea artistică a lemnului, fapt demonstrat de dezvoltarea ornamenticii populare, de utilizarea unei game variate de motive, în special geometrice (romb, cerc, linii văluroase, frânte sau curbe; zimți, șarpe, rozete, stele etc.).

PRELUCRAREA ARTISTICĂ A PIETREI

Măiestria de a da obiectelor din piatră o anumită formă, de a le înfrumuseța a apărut cu multe milenii în urmă. Primele lucrări au fost obiecte de uz casnic (scaune, pietre de hotar, uluce, cuțițe și așchii de cremene, stâlpi etc.). Aceste obiecte erau confecționate de fiecare gospodar. Arheologii însă au descoperit și obiecte din piatră sculptate – statuete stilizate, greutăți pentru războiul de țesut, monumente funerare, pietre ornamentate instalate la izvoare, fântâni ș.a.

Prelucrarea artistică a pietrei este un domeniu foarte complicat și anevoios, care necesită lucrarea câtorva persoane. Deosebit de grea este dobândirea sau extragerea blocurilor de piatră din carieră, de la adâncime. Important în aprecierea complexității acestui meșteșug bărbătesc este numărul impunător de unelte de lucru folosite: ciocane mari, târnăcoape cu ciocuri ascuțite, dălți de diferite mărimi, maiuri de lemn, ferestraie, pene din lemn tare ș.a.

PRELUCRAREA PIEILOR ȘI A BLĂNURILOR

Descoperirile arheologice arată că, din cele mai vechi timpuri, strămoșii noștri se îndeletniceau cu vânatul. Ei vâneau vulpi, iepuri, cerbi, bursuci etc. Populația locală se ocupa și cu creșterea oilor, a vitelor, cailor și porcilor. Din pieile și blănurile acestora confecționau cojoace, opinci, cingători, cușme, ploști ș.a. Calea pe care o parcurgeau aceste materiale până deveneau obiecte era destul de ane-

voioasă și presupunea mai multe operații. Meșteșugarii care le realizau se numeau: pielari, blănari, tăbăcari, dubălari, jococari, curelari.

Documentele scrise amintesc despre rasele de oi crescute în Basarabia: în nordul și centrul țării erau crescute oi cu lână aspră și tare, din a căror blană se confecționau cușme negre și brumării, iar la sud – oi cu lână lungă și moale, bună pentru confecționarea îmbrăcămintei.

BRODERII

Arta populară de înfrumusețare a obiectelor textile are o istorie și tradiții seculare, fiind prezentă în viața moldovenilor din mediul rural și urban până în zilele noastre. Dragostea de frumos se manifestă la ei pretutindeni: în felul de a-și împodobi locuința, de a se îmbrăca în viața de zi cu zi și la sărbători. Documentele vechi (testamente, foi de zestre etc.) conțin numeroase descrieri ale interiorului locuințelor, vestimentației etc. Acestea ne oferă informații și despre procedeele tehnico-artistice de realizare și decorare a țesăturilor: brodatul pieselor de port și de uz casnic, croșetatul dantelelor. Obiectele lucrate prin arta broderiei care conțin un bogat decor sunt: piese componente ale costumului popular, ii, cămăși. Despre meșteșugul brodatului ne mărturisesc și covoarele, prosoapele, piesele mănăstirești și hainele slujitorilor bisericești.

ALESUL COVOARELOR

Un rol deosebit în mediul de trai al moldovenilor, în ritualuri și ceremonii, în aprecierea statutului social și economici al populației l-a avut și continuă să-l aibă covoarele. Ele sunt purtătoare de opinie colectivă, de viziuni artistice încetățenite de secole. Din multiplele izvoare scrise, documente aflăm că acestea se făceau din lână curată și exclusiv pentru casă, că erau foarte frumoase și se păstrau cu mare grijă, transmițându-se din generație în generație ca relicve de familie. Casa moldovenească nu poate fi concepută fără covoare: acestea erau puse pe podele, paturi, pereți. Tradiția de a folosi covoare la împodobirea locuinței s-a păstrat până în prezent.

CĂLĂTORIA 18

INFORMAȚIA 1

DIN ISTORIA TEATRULUI DE PĂPUȘI

Cum a luat naștere teatrul de păpuși? Din Africa până în America de Sud, din Asia până în Australia, arheologii au descoperit păpuși din lut, din lemn ori din alte materiale, cărora oamenii le-au „dat viață” cu mii de ani în urmă, crezând că acestea îi feresc de rele și de războaie, că au puteri tămăduitoare, că atrag anumite forțe ale naturii, că pot face ca recoltele să fie mai bogate. Practica redării unor istorioare sau povești cu ajutorul păpușilor, ”însuflețite” de artiști, a apărut mai târziu. De la Aristotel ne-au rămas descrieri ale unor marionete, cu nimic mai prejos decât cele moderne, care erau confecționate din teracotă și puse în funcțiune de sfori.

La început, teatrul depăpuși li se adresa adulților. Pe teritoriul Moldovei, cele dintâi păpuși-măști au apărute cu câteva sute de ani în urmă, fiind folosite în diverse ritualuri și obiceiuri. Unele s-au păs-

trat până în zilele noastre (Capra, Cerbul, Moșii).

Primul teatru de păpuși stabil s-a înființat la Cernăuți, în anul 1928.

Cert este că teatrul de păpuși, cu tradiția sa milenară, pretinde să trăiască mult. Păpușile, care se mișcă și vorbesc, în fața cărora redevii copil, nu pot să nu te fascineze. Acestea sunt antrenate în spectacole de televiziune și în filme, dar au și un rol terapeutic: pot fi folosite ca să discute cu copiii de la egal la egal, înțelegându-i și vindecându-i.

INFORMAȚIA 2 TEATRUL "LICURICI"

Teatrul Republican de Păpuși „Licurici” montează spectacole pentru toate vârstele. Profesionalismul și frumoasele tradiții spirituale atrag anual în sala sa circa 100 mii de spectatori, prezentând peste 500 de spectacole – atât în țară, cât și peste hotare. Timp de 70 de ani, teatrul a pus în scenă peste 300 de spectacole după cele mai renumite basme de M. Eminescu, I. Creangă, Frații Grimm, H. Ch. Andersen, Carlo Collodi, A. de S. Exupery, J. Rodari, A. S. Pușkin. Se bucură de succes și creațiile dramaturgilor moldoveni contemporani: P. Cărare, Gh. Urschi, E. Plugaru, V. Grosu, L. Sobietschy, A. Strâmbeanu, I. Filip, V. Boldișor, Gr. Vieru. Un loc aparte îi revine coloanei sonore și aranjamentului muzical al spectacolelor. Muzica pentru spectacole a fost scrisă de compozitorii: E. Doga, V. Dînga, T. Chiriac, V. Loghin, I. Macovei, Z. Tcaci, O. Negruță, L. Știrbu, Il. Valuță, V. Bitchin. În teatru activează cu succes două trupe – trupa de limbă română și trupa de limbă rusă. Unele spectacole sunt traduse în italiană, germană, spaniolă și franceză.

Păpușile de la "Licurici" spun povești extraordinare, purtând de mână spectatorul prin lumea fermecată a basmului și ficțiunii. Copiii și vârstnicii au posibilitatea să admire păpuși de toate tipurile, umbre vii, măști fermecătoare; să asiste la spectacole de teatru dramatic, teatru muzical, teatru coregrafic.

În 1995, teatrul a sărbătorit 50 ani de activitate artistică și a inaugurat prima ediție a "Galei Internaționale a Teatrelor de Păpuși "Licurici-50". La acest festival au participat teatre din Bulgaria, Germania, România, Franța, Ucraina, Rusia și Turcia.

TEATRUL "GUGUȚĂ"

Teatrul Municipal de Păpuși „Guguță” a fost fondat la 27 noiembrie 1992, fiind conceput ca un teatru pentru copii cu specific național, având drept scop valorificarea și promovarea valorilor culturale ale neamului. Repertoriul său conține peste 40 de spectacole, printre care: „La moara cu plăcinte” și „Comoara tâlharului” de Iulian Filip, „Căprița-ștrengărița” de M. Suponin, „Turturica” de N. Rusu, „Crăița Florilor” de H. Ch. Andersen, „Taina inelului” și „Colajul lui Guguță” de S. Vangheli, „În această viață” de Gh. Urschi.

Acest teatru a inițiat proiectul "Guguță în satul meu de baștină", care promovează valorile cultural-artistice în mediul rural. La sate, copiii arareori au ocazia de a veni în contact direct cu arta păpușărească. Prin această acțiune, teatrul și-a diversificat palmaresul cultural-artistic, familiarizând generația în creștere cu lumea basmului, a legendei și a frumosului.

Teatrul "Guguță" este organizatorul Festivalului Internațional "Sub căciula lui Guguță". Ediția a 12-a a acestuia, care s-a desfășurat în 2017, a fost una aniversară, marcând 25 de ani de activitate a teatrului. Toate spectacolele sunt bine selectate. Teatrele participante prezintă cele mai bune spectacole din repertoriu, oferind copiilor posibilitatea de a cunoaște tradițiile și arta altor țări.

